4

Andr. Olszowski.

CENSURA
CANDIDATORUM, SCEPTRI POLONICI.

[1669]

E XXIII. 342

Regibus eſt aliis, potiundi jure paterno
Certa fides, ſceptrumq; patris novus accipit hæres:
Nos quibus eſt melior libertas jure vetuſto,
Orba ſuo quoties vacat inclyta Principe Sedes,
Quodlibet arbitrium ſtatuendi Regis habemus.

POLONUS POLONIS.

OTium mihi eſt de Candidatis, nonnihil ſcribendi, qui Sceptro Poloniæ, Abdicatione Joannis Caſimiri Regis in medio poſito, votis, curâ, ambitu imminent, vel tradito pridem more, donec Vnus eligatur, multos deſtinandi rumoribus & ſcriptionibus agitantur. Non indigna hæc Electore Cive occupatio fuerit, præmeditandi cenſendiq́; quem potiorum eligat, ne in conſulti ſuffragii jacta ſit alea, quæ rectè an ſecus ceciderit, bono maloque Reipubl: ſtabit & ſortem adferet, qualemcunq́ libera Electio Nobis fecerit. Vivimus eâ felicitate incomparabili Poloni, ut Patrimonium non ſimus, neque Hæreditario Jure in Principis alicujus perſonæ aut familiæ ſervitium cedamus, ſed Dominos ultrò Nobis adoptemus, quibus Electis, non ſerviendum ſed parendum ſit. Atque aliis quidem Electivis Imperiis & Rebus publicis in uſu habetur, certũ intra ordinẽ, numerumq́; haud ſanè magnũ, ac non extra Patrium Orbem, imò Vrbem Principes adſumere, paucis Electoribus, & intra murorum repagula clauſis, pluralitate ſuffragiorum, nec dif-

ficili

ficili delectu. Imperaturos Poloniæ Noſtræ, quam longè & latè Catholicus Terrarum Orbis diffunditur, liberrimè quærimus ſumimusque Singuli, Vniverſi, innumera Nobilitas, apertô campô, ſub Jove libero, Electorali Jure, contradicente nemine Candidatis ſuffragamur, Reges Nobis dicimus. Miraculi ſanè vicem habeat tam multos & infinitos, ex remotiſſimis Sarmatiæ, annexarumque Provinciarum oris, confluentes, ſtudiis, opinionibus, emolumentis, Religionibus diverſos, magnæ vel modicæ fortunæ, alios honoribus ſummis, alios privato & tenui cenſu, illos in ſpeciem triumphi, curribus & equis vectos, iſtos pedarios Cives, Nobilitate tamen nulli de gradu cedentes, non cuivis Domine ſervire paratos, *judicio & libertatis inſtinctu, in unum conſpirare, ac Dictatoriâ Cenſurâ examinare, cui tandem faſcibus delatis nativam dignitatem ſubmittant, regique non juberi mandent. Quò magis contendendum eſt, nè quod ſorte naſcendi plerisque Populis evenire ſolet, ut ſub Domino & inhæreditatem geniti, tolerantiæ excuſentur, Poloni libertate Electionis clari, impetu vel errore, aut per indignas corruptelas à recto tramite deviantes, malum Principem ſponte Noſtra & culpâ ſuſtineamus. Inde mihi Cenſuram Candidatorum componere viſum, quam non affectatio gloriæ (ſucciſiva opera eſt) non ambitio aut corrupta partium ſtu-*

dio mens, quorum me prorſus immunem profiteor, ſed bonus & candidus pro Rep: animus dictavit, monſtrantibus domeſticis & peregrinis exemplis, non alienum id boni Civis officio haberi, quò inſtructior Elector populus, meliùs & ex facili diſcernat, cui potiùs rebus Patriæ commodiori Sceptrum deferendum ſit. Quod ſemel datum, ſuperſtite vita, de manibus extorqueri nec poſſit nec debeat. Fuerit quondam antiquorum Polonorum præceps & inconſulta, neque tamen infelix Electio, apud Promnicum Cracoviæ, qui curſu equi ad metam prævertenti, Coronam detulére, ac detecto mox dolo imâ de plebe hominem, Regem ſubinde acclamarunt. Tribuerint tantùm Electione Cruſuicenſi hoſpitali Menſæ, ut à rotarum opificio ad moderandum Reip: gyrum Piaſtum acciperent, ſublatumque è ſellula operariâ, Throno Regio imponerent. Sed mores alii nunc ſunt, & poſteriore ævo, quoties, ad Interregnum res Polona redibat, Majores Noſtri de eligendo Rege, magno proviſu agere, non temerè ſalutem, decus, fortunas Reip. cuicunque Candidatorum credere, optimum Electione invenire. Ac mihi ſæpiùs lectione compertum, quæ Viri graves & ſublimi prudentiâ vacantibus Poloniæ Sceptris informando populo olim atque nuper præſcripſerant, multaque ejus generis Electoralibus Imperii Comitiis, præprimis Cenſuræ titulo, in Electores & Eligendum

vidiſ-

vidiſſe memini. Imitari volui, meo duntaxat & amicorum uſu, nè ad pulcherrimum opus, quô nullum in Poloniâ majus, nec majori diligentiâ tractandum, imperati aut malè occupati accedamus. Neque ſine ratione Candidatorum numerum ad quinque perſonas redigo, de pluribus hactenus nondum audito, & vanū cenſeo laborare ingenio, & conatu, pro illis, qui de Poloniæ Sceptro nihil laborant, aut callidiore conſilio in occulto latent, ut oſtentatâ mox fortunæ ſpe, diſtractos defoſſosq; Polonorum animos, & ſuffragia gratâ novitate in ſe vertant, novique & recentes tollant ſceptrum. Sed jam ego, quod Reip: benè vertat, Cenſuram incipio.

MOSCUS

MOSCI, NEOBURGI, CONDÆI, LOTHARINGICI, POLONI.

MOSCVS.

Catholica Sacra amplectetur. Gentem ſuam Jagellonis exemplo Poloniæ ſimul & Fidei Orthodoxæ adjunget. Smolenſcum, Provincias ultra Boryſthenem à Regno abſtractas, reſtituet. Fines Regni longiſſimè proferet. Vnitis cum Regno viribus, Portæ Ottomanæ, Tartaris, Viciniæ toti, ac tantùm non Orbi, terrorem iniiciet. Et metu ingentis Potentiæ tranquillitatem Noſtram fundabit. Rempublicam ingenti Milionum ære ſolabitur. Exercitui Stipendia, providebit. A tributis, Agrariis, aliisve oneribus reſpirabimus.

MOſcum Romano-Catholicam fidem ſuſcepturum, nulla fides.

In Schiſmate nimium ille perſicax, & fruſtrà jam in negotio Religionis pertentatus. Rem narro.

Magni Poloniæ Legati, Stanislaus Bienievius Palatinus Czerniechoviæ, & Cyprianus Brzoſtovius Referendarius Lithuaniæ, è Moſcovia reduces, narratione Legationis ſuæ, Rege & Senatu coram pro more factâ, adiecerunt: Magnum Moſchoviæ Ducem, probum piumque haberi, Pacta religiosè nec ſine lachrymarum teneritudine juramento firmaſſe: Cumque Legationis Princeps Palatinus Czernichoviæ, tradens Inſtrumentum Pacis, Sacra Apocalipſis verba, de *libro ſcripto intus & foris ſignato ſigillis ſeptem*, inſeruiſſet, mirè id Magno Duci complacuiſſe: Poſtremò

mò valedicentes & abiturientes Legatos, ab eodem rogatos monitosque, Venerandis Patribus Paiſio Alexandrino, & Macario Anthicccheno Patriarchis (acciti magna curâ & & ſumptu ad degradandum ex Sede Metropolitanâ Niconem, in eos dies Moſcuæ morabantur) honorem haberent, hoſpitesque ſibi gratisſimos inviſerent. Adpromiſere Legati officium, comiterque Salve & Vale ſimul Patriarchis dicto: Palatinus Czerniechoviæ quæ Viri facundia, de Regum Regnorumque potentia, de Conjunctione Polono-Moſcoviticâ, hoſtium cuivis, ipſique Ottomanico Tyranno formidanda magnificè ſermone; mox divertit: Patriarchis dignisſimum negotium reſtare, quando pax politica duas inter inclytas

 Mo-

Monarchias jam coaluerit, pari curâ, & fortunâ, pax animorum, concordia & unitas ſidei, Moſchovitico populo tandem illuceſcat. Nomine illorum reſpondit Ligarius Metropolita Gazenſis Vir doctus, trium ſupra viginti annorum in Collegio Græco-Romano alumnus, Patriarchas id unicè optare, cœloque vota tendere, præter hæc nihil ultra quod ſciam de Religione dictum, actumvè. Emanavit exin rumor, tota Poloniâ, Magnum Ducem ad fidem Catholicam inclinare. Auxêre famam Comites Legationis, præcipuus rumigerandi Religioſus Ordinis Prædicatorum cum Paulo Potocio Palatinida Braclavienſe annos tredecem in Metropoli Moſchuæ detentus, ibidemque in Cancellaria Caræâ Latini interpre-

tis officiô, Patriarchis, præprimis Gazenſi Metropolitæ, familiariter notus. Hic verbô & ſcriptô, ſtrenuè famam promovit, Patriarchas ad unionem Ruthenorum cum Latinis propendére, quod rebaptizationem Romano-Catholicorum damnaverint, penituſque abrogârint, Biblia Sacra expurgari & imprimi correctiùs, ad textum antiquorum Græco-Bibliorum mandârint, ſolitas excommunicationes ſtatis temporibus contra Romanum Pontificem, & Catholicos, interdixerint.

Hôc valeſcentis famæ inpulſu, Regiæ Majeſtati, & Primariis Epiſcopis viſum, non omittere anſam rei Catholicæ augendæ. Datum negotium, Andreæ Olſzovio Epiſcopo

Culmenſi, Pro-Cancellario, Regni, qui literas Regias ad Patriarchas & Metropolitam Gazenſem, menſe Martio promptè expedivit. Mirum! tot frequentatis epiſtolis, tot commeantibus Legationibus, nihil reſponſi comparuiſſe. Permiſſum etiam à Rege Pro Cancellario, Viſitationem Internuntiorum Moſchoviticorum, extra morem admittere, præmonente Dominicanô, illos Religionis negotium acturos, quod de literis ad Patriarchus & Czarum Pro-Cancellarii operà datis, compertum haberent; ſed fruſtrá fuit, Aurem enim avidè erigenti Pro-Cancellario, poſt varios duarum horarum ſpatio invicem ſermones, né verbo quidem de religione innuerunt. Exin facilé evanuit ſpes & ulterior cura uniendarum Religiorum. Conceſſum ultró Moſco-

erat,

erat, ut impetratô primùm à Regiæ Majeſtate, ſummi Pontificis bene placitô, nec ſine ejus Sanctitatis auctoritate, in Metropoli Moſchuæ, Menſe Julio, per Delegatos Archiepiſcoporum ac Epiſcoporum Poloniæ, cum Patriarchis & Vladicis Græco-Schiſmaticis, colloquium (quod præoptare illi dicebantur) haberetur, quæ cuncta irrita, in eo tamen non modicum profuêre, quòd certò certiùs jam ſit, Moſcos cogitationem omnem de Religione Catholicâ, procul habere, nec temeré dehinc relationibus fidendum videri.

In ore etiam famæ, quod impreſſis noxis differebatur: Moſcorum legationes, Madriti & viennæ, promotionem ad Coronam Poloniæ quæſiviſſe, excitandoque favori Cæſareo, &

Hiſpa-

Hiſpanico, quadraginta Millium exercitum auxiliarem, Domui Auſtriacæ, contra quoſuis hoſtes adpromiſiſſe. Sed nihil vaniús iſto rumore. Imperator enim, pro amicâ in Nos benevolentiä, & bonæ Vicinitatis ſtudio, rem tantam clam Rege Noſtro, minimé habuiſſet. Poterat aliquid forté excidiſſe Moſco, quó authoritatem Legationi ſuæ, non ſatis magnæ rei prægnanti, adſtrueret, aut quæ ſolertia gentis, dederit auribus Hiſpanicis, ut tanto opimiorem tractationem lucri faceret, prout conſtat amplisſimè Madriti habitum: in re tamen, nihil penitus fuiſſe, indubium habeo, & talibus ineptiis orbe ſparſis iraſcor.

Affirmant periti animorum, & ſuperſtitionis Moſchoviticæ quám

contu-

contumaci ſenſu & affectu in Græco Schiſmate occaluerint. Gnarum id mihi, relatione, Viri præſtantis, Miniſteriô Cæſareo in Aula Magni Ducis diutius functi. Solitum ferunt apud illos (ſi improbum morem hactenus non exuerit) ingreſſu fortè Catholici ad gentile ſuum fanum, illud pro polluto & profanato reputari. Palatinus Czerniechovienſis aliquando injecit; non id Moſchis volentibus eſſe, ut illi Catholicis Sacris initientur: potiùs ut Poloni in Sacra ritusque eorum degeneremus. Vir gravis & eruditus Moſchuâ nuper reſpondit, nullam ſpem Catholiciſmi Romani, aut unionis cum Latinis, in Magno Moſchoviæ Ducæ, Filiiſque Principibus, multò minùs in totâ gente affulgere.

Sed eſto? Candidatus Moſcus Orthodoxæ Religioni nomen daret? quid magni in Eccleſiâ uniûs perſonæ (Criſtina Sueca occurrit,) acceſſione, nullô plus ultra rei Catholicæ incrementô? Moſcovia, certus, ſum, neutiquam Regno Poloniæ, adeò minús Eccleſiæ Catholicæ uniretur. E-contra Coſaci, & plebs Noſtra Ruſſo ſchiſmatica, quæ longé latê majorem tractum Sceptro Polonico ſubditarum Provinciarum occupat, á Rege Catholico deſciſcerent, aut ſaltem diverterent animos, acrioribus haud dubiê odiis Ruſſo Græcorum, in recens Eccleſiæ unitos, quos Religionis transfugas appellare non verentur, quám in veteres Catholico-Latinos.

Palliata Religio, periculoſa, nec ſevioris noxæ, quam prudenter Roma veretur, nititurque totis viribus Pontifex maximus, nè Moſcus fucô religionis obtectus, noſtræque credulitati imponens, in Regem eligatur. Eâ causâ, piè & ardenter ſcripta Brevia Apoſtolica, ad Regni plerosque Senatores, Supplicationes Romæ habitæ. Eccleſia Nationalis S. Stanislai in Urbe, ab ipſo optimo Pontifice Clemente IX. feliciter Eccleſiam gubernante, dotalemq; huic nomini ex grata memoria Clementis VIII. velut derivatum affectum in Polonos ferente, pluries, pedibus etiam ſanctè viſitata. Jubilæi gratia univerſæ Poloniæ nuperrimè indulta. Cardinalis Legatus à latere in Poloniam deſtinabatur.

Obſervatur animo, exemplum promiſſæ ab illâ gente, & mentitæ fidei ſub Gregorio XIII. Inanis abiit Legatio Antonii Poſſevini Jeſuitæ; quidni inanior nunc ſpes videatur? nam ſi Stephani Regis virtute Joannes Baſilius, fractus præliis, amiſſis exercitibus, exutus Livoniâ, in latibulis Dominii ſui deprehenſus, ac pené confectus, fallere Orbis expectationem ac publicam fidem non dubitavit: quantó proclivius nunc integrô rerum ſtatu, auctus Smolenſco, & Transboriſtenanâ Provinciâ, oſtentatam unionem modernus eludet. Exemplum aliud vetuſtius Helenæ Magni Ducis Moſcoviæ filiæ, Alexandri Regis Conſortis, quæ Sacrâ Regni Coronâ non redimiri, quam Catholicam fidem profiteri potiùs malu-

maluit. Modernus Moſcorum Czarus, nimiò nimis religioſus, pietatis zelique ſui magnâ opinione, populari auræ velificatur: Vladicarum favorem & fidum affectum, anxié quærit, retinetque, quos regnandi primitús auctores, & nunc ſubſidia ac fulcra dominationis, arcanô ſtatus ſui reveretur. Motiva credibilitatis, ut Cathedrarii vocant, quæ nam efficacia habere valeat; nulla lectione Scripturæ, nullis Sacrorum Patrum, Eccleſiæque veræ doctrinis inſtructus? nullô eruditorum ſubſidio & monitis, ſed cæca undique caligine involutus? Concionatoribus Moſcovitæ carent, ſatis putant ſacris ſuis interfuiſſe, ac Evangelii verba, quæ vernacula lingua Sacrificulus recitat, audiiſſe Concionari in ſuis Eccleſiis obſtinatisſimé prohibent, dicunt ſe hoc

modô

modô varias hæreſes, & diverſas de fide opiniones effugere, quæ ex concionibus & ſubtilibus argumentis oriuntur. Motiva politica, neque ea tanti, incerta pro certis. Catholica imbutus Religione, procul dubio Principatu deturbaretur. Populus & græci Schiſmatis Sacerdotium, haud paterentur non ſuæ Religionis Principem Thronum inſidere. Demetrium illum, ſuppoſititium, an verum? non alia magis causa plebis incitata, imperiò vitaque evertit; niſi quód Polonorum auxiliis Regnum nactus, viam unioni inſtruere credebatur. Neque ego Patriarchas, ſi quid de unione coram Legatis Noſtris forté annuerint, aliter quám Græcorum fide & mente locutos crediderim. An illi unionem ſerió optent, qui auctoritatis & juriſdictionis ſuæ, tot ter-

rarum

rarum ſpatiis, in extremam uſque Arcton porrectæ, accesſione, Magni Ducis ad Catholicos, detrimentum non vané præcipiant? qui Stipes, donaria, proviſiones, uſque in Ægyptum & Siriam Monaſteriis á Moſco mitti ſolitas, unione cum Latinis factâ divertendas intelligant.

Exemplum Jagiellonis minimé congruit, tempori & perſonæ. Ille é Paganiſmi Cimmeriis tenebris magnô ardore Orthodoxæ fidei lumen admiſit. Hedvige Regiâ Principe, Catholicâ Sanctâque fœminâ matrimoniô ductâ, eâdem, Magiſtrâ & produce adeò profecit, ut Sacerdotis vicem ad convertendam Lithuanam gentem obiret. Schiſmaticis opinionibus & deliriis Ruſſorum uſque

ad ambitionem imbutus, errorisque retinentior, deduci in viam veritatis omninò difficillimus, præſertim ubi ſolò quaſi illiciô Regiæ dignitatis trahitur, bonæ fidei Catholicus, non fiet. Aliâ nunc mente credamus Alexium quám Theodorus olim fuerat, qui Coronam Regiam á Clemente VIII. magnificé petitam, data unionis conditione ſtatim deſervit, inferiúsque Religione ſuâ habere monſtravit. Alia dem m nunc tempora, & à Jagiellonico diverſa. Sæculum illud rude, candidum, incorruptum, neque tot hæreſibus infectum, quæ nunc Eccleſiæ Catholicæ nocendi nullam obdormiunt occaſionem.

De unienda & concorporanda Regno Poloniæ Moſcovia, ſana ratio loqui, imò cogitare formidat. Hæreditarium & herile imperium, in liberum & Electitium Regnum Magnus Dux nunquam tranſcribet, non gaudebit precariò velut regnare, cui vitæ neciſque ſummô arbitriô, quid libet in ſubditos, licet. Verebitur potiûs, nè illi prægustatâ Polonæ libertatis dulcedine, odiſſe ſervitutem, aſpernari Dominos incipiant. Regnatricem ſobolem Deovê caſuivè Polonæ Electionis non committet; niſi fortè Poloni in hæreditatem familiæ Magni Ducis concedere, libertatem ſub jugum, tergum ſub fuſtes ſcuticaſque mittere, amemus. Non ita pridem Varſaviam tranſiens Moſcoviæ Ducis ad Rempublicam Venetam Legatus, quæſitus à curio-

ſis; reſpondit: Magnum Czar filium ſuum Sceptro Poloniæ ita demum permiſſurum, ſi hæreditariæ Moſcoviæ Regnum Noſtrum uniatur, Senatuſque Polonus eam ſortem Subditorum non renuat, quali cenſentur in Magno Ducatu Boiari.

Smolenſcum ut pretiô Coronæ Moſci reſtituant, vix cogitandum, quod illis adeò cordi, ut Patriæ Czareæ titulô fortalitium illud appellent. Nimis verô profuſos fingimus in gratiam Poloniæ Moſcos, ſperatâ jactatâq; Smolenſci largitione, quod confine, adeoque Polonicis bellis inferendis repellendiſque idoneum, uti ingentibus opibus munierunt, totque ſæculis uſurpare didicerunt, ita nunquam niſi fortioribus concedent.

Liberaliùs ergo Nos acturum Magnum Ducem credamus, quam Joannem olim Regis Sigiſmundi III. Parentem, qui promiſſâ inter conditiones de eligendo filio Eſtoniâ, non erubuit denegare eam Provinciam, cauſarique à Carolo V. & Maximiliano II. Comitiis Imperialibus, commendæ jure ſibi commiſſam, cum non minùs Eſtonia, pars Noſtræ olim Livoniæ fuerit, quàm Smolenſcum Lituaniæ ſit. Quid ni porrò potiùs ſperetur, Smolenſcum & ampliſſimum ultra Boryſthenem tractum per tractatus perpetuæ pacis, vigore Pactorum Andruſovienſium vindicari poſſe? Denique hæc oblatio, hami inſtar videretur, quô cum tali eſcâ projectô, tota in caſſes traheretur Polonia.

Dilatari amplius pomæria Regni, vix optem, & boni duco conſilium Auguſti, *coërcendi intra terminos Imperii.* Quemadmodum magnum & ſuo pondere graveſcens corpus, ita magnum Imperium difficilè movetur, pluribus ictibus patet. Nihil in publicum accreſcit proferendis Regni finibus, ſolæ privatorum opes inſurgunt, curæ, ſumptus, bella Reipublicæ accumulantur. Valachia, olim Noſtra, magnorum corporum funeribus nobilis, & triſti Elogiô Polonorum ſepulchrum, toties à Granoviis, Tarnoviis, Zamoſciis Maximis Ducibus, toties virtute & opibus Magnatum, in jus Regni aſſerta, retineri tandem non potuit, & tanquam continua bellorum ſeges, Pactis Buſſenſibus abiecta eſt. Pruſſiam, Livoniam, multi

ti ſanguinis, Heroumque & ſæculorum opus, parvô negotiô amiſimus. Confinia Regni ultrà Boryſthenem, & vaſtiſſima illa terrarum Severia, patrimonia Reipublicæ, inſeſſa fuerunt Magnatibus, quibus inde privatarum opum vis, & Regii propè cenſus; in publicum nihil, vel ſané modicum pendebatur. Luxus, avaritia, inſolentia, adminiſtrorum, rebellionibus occaſio & cauſa fuit, plectuntur miſeri Achivi, & Reſpublica tanto ſanguine, tot Millionibus, internecino viginti per Annos bello, ultimâque ſui ruinâ licentiam expendit.

O quantum potuit terrâ pelagoq; parari,
Hoc, quem ſerviles hauſterunt ſanguine dextræ.

Milliones commodi Reipublicæ accederent, verúm hi facilius dicuntur

quám

quàm dantur. Vané etiam præſumimus, aureos montes, aut fundo carentes in Moſcovia aurifodinas, cum pro Smolenſco, & Provinciis, quas vigore induciarum poſſeſſioni tredecennali Moſco ceſſimus, inſignis & adæquata ſumma, pactis promiſſa, vix unum intra Millionem ſteterit. Neque ſufficiebat Magni ducis theſaurus, integro Millioni ſimul exolvendo, quem etiam minutis nummulis argenteis ſupplevit, haud dubié, defectu aureorum & imperialiũ. Nummulos enim ſuos vulgò Dzięgas, pro optimâ cenſent monetâ, eorumque evectionem ſeveriſſimè interdicunt.

Quidſi nec tanta premimur penuriâ, ut onericus Noſtris ſufficere nequeamus, ad bonum & acuratum regi-

regimen, Milliones aderunt, & accurrent. In facili etiam copiâ Nobis, pondera cupri, officinæ Boratinianæ, quibus Militi ſtipendia, areô iſtô ſæculô exolvamus. An etiam deſperem generoſam Militiam Polonam, fratres, affines, concives Noſtros, emerita Caſtrorum ſtipendia Patriæ, Matri (pro cujus gloriâ ſaluteque Nobilem ſanguinem prodigunt) procliviùs donaturos, quod ſæpius fecerunt, quàm ut Nobis, ſibi, poſterisq; labem & perpetuum ſervitium, indecorâ nundinatione accerſant? Unus alterque Millio, non ex integro exercitui ſuffecerit, nec in longum Poloniam ab Agrariis relevaverit.

Nihil magis Nos interim gravat, quam Electoris Brandeburgici

Quadringentorum Millium Imperialiũ pro Elbingâ: Centum viginti Millium Imperialium pro Drahimo, ſũmæ pactis aſſecuratæ. Sed & huic relevando oneri, non deeſt conſilium: pars enim aliqua, Centũ & ultra Millium Imperialium pro exactionibus Varmienſibus indebitè uſurpatis proque ſexaginta tormentis illinc avectis, jam deducta cenſetur; pars pro non expeditis ad bella Polonica auxiliis (Moſchoviticum, Scythicum, Caſacicum, nova bella fuere) deduci jure debet. Reliquum compenſari poteſt, parte aliquâ Copiarum auxiliarium in pecuniæ vicem remiſsâ. Obligatur enim in perpetuum Elector pactorum & juramenti religione, pro accepto Ducalis Pruſſiæ beneficio, quingentos equi-

tes

tes Raytaros, Mille quingentos pedites benè inſtructos, ſingulis novis Polonicis bellis ſubmittere.

An etiam ſubibit animum Sereniſſimi Principis Electoris, ingentium è Polonis beneficiorum memoria, ut rigidior exactor eſſe tandem deſinat. An & aliquando, aurem obſtruet tortuoſis conſiliis, & nunquam explendæ cupiditati ſui Hovverbeci, qui geniô & aſſuetudine, factus ad peſſundandam Poloniam, nunquam Nos prætenſionibus & tricis implicare, & *perplexarier*, & patrimonio Reipublicæ decerpere dediſcet, cujus inveteratæ artis eſt, trahere magis quàm agere Polonica negotia: multa oratione nihil concludere, temporibus Reipublicæ inſidiari; qui

annos aliquot, Legationis titulo Varſaviæ reſidens, propoſitione ad Ordines Regni tot Generalibus Comitiis nunquam facta, privatorum duntaxat ædibus frequentandis, diſcurſibus & ſtudiis captandis intentus, per ſecretiores Cameræ vias, ſæpiùs muliebri opera, quidquid libitum effectui debat. Iſtis artibus, condonationem clandeſtinam quingentorum Raytarorum, appendicem in lege Comitiorum Palatinæ Cracovienſi ſerviente, à ſubmittendis Rege licet inſtante auxiliaribus copiis ex Pactis debitis, per literas privatas relaxationem, titulum Domini in Lemburg & Bitau, Drahimenſis præfecturæ ſine *prævia requiſitione Summæ, & ſine denũtiatione publica*, contra manifeſta Pacta occupationem, procuravit. Rogatus aliquan-

do

do à Deputatis Senatorii & Equeſtris Ordinis in Palatio Epiſcopi Cracovienſis congreſſum habentibus, propoſitionem ſuam ſcriptò offerre, in craſtinum promiſit; non præſtitit. Literas noviſſimè ab Electore Brandeburgico, ad Rempublicam ſuppreſſit: dum enim nomine Regio denunciatum accepiſſet, uti exemplô aliorum Miniſtrorum, ipſiuſque Cæſarei Ablegati, Varſaviâ emigraret, obtentui literas ad Ordines Regni digitô monſtravit, quas nunquam exhibuit.

Potentia ingens ſimul juncta, uti hoſtibus Noſtris formidini, ita Nobis non extra formidinem & hoſtilitatis occaſionem fortè eveniret. Turca ad famam pacis cum Moſco ſtabi-

litæ, quam indignatur! minasque intentat! Quid ſi Regnum cum Magno Ducatu in unum coaleſcerent, verendum nè ultra verborum minas, bellum Nobis denunciet, inferatque. Remotior Moſcovia periculo eximetur: Nos propiùs poſitos Tartari & tota vicina barbaries, ſine reſpirio infeſtabunt. Hoc jam Varſaviæ Legatus Chani Tartarici, Dedes Aga, obnunciare; furioſeque rebus infectis abitum parare: vanè audito, poſt peractam abdicationem Regiam, Moſcum à Nobis Regno advocari. Suſpecta ſemper Græci Schiſmatis diffuſa amplitudo Turcæ, ſub cujus imperio; quod gnari referunt, tres ſubditorum partes græciſant, & pro Rege Ruſſiæ (ita Moſco-

viæ Czarum vocare moris habent) ſuis in Collectis exorant.

Suecus, Brandeburgicus, cæterique vicini tantæ potentiæ indignantes, certo certiùs arctori vinculo animorum & armorum ſibi proſpicerent. Non in obſcuro eſt Electorem Brandeburgicum ablegaſſe ad Magnum Ducem, Donhoffium Palatinidem Parnavienſem præmonendo; ni ambitu Sceptri Polonici deſiſteret: omnes Principes contra illum conſurrecturos. Cum Lituania olim Poloniæ concreſceret, mirum? quam lividis oculis id vicinia tota aſpexerit, nihilque intactum omiſerit, quô Polono Lituana unio dirimeretur: Hinc infenſæ ſimultates & factiones! Vitoldo Lituanicæ

Coro-

Coronæ, á Cæſare importuna oblatio: Principum fratrum in Jagiellonem Regem concitaito: Germaniæ propè univerſæ ad Grunevaldum pro Crucigeris partes & ſtudia: eorundem Crucigerorum Teutonicorum, in Livonia, in Boruſſia, vis & opes firmatæ: quæque alia Poloniæ infeſta hiſtariis memorantur. Nec vanè affirmo, ſine hac magnorum popopulorum concorporatione fuiſſet, alterutrum, Germanicis artibus, factione, potentiâ, in jus, ſortem, Corpus Imperii, prope tandem ceſſurum fuiſſe.

Candidatus Moſcus, Dux ipſe regnans, provectior annis, filius minor natu octennis puer, incapaces Sceptri. Filius natu primus, annorum

Octodecim Throni Paterni certus hæres, ægré ſané á Parente, á populo dimittetur; exemplo Vladislai Noſtri, quem Electum Magnum Ducem Moſcoviæ, Pater Sigiſmundus, & Status peregré mittere tardaverunt. Caſu vacaturi Sceptri Moſcovitici, hæreditarium Principatum Filius natu grandior, dubio procul, ad vitalitio Regno Poloniæ non poſthaberet. Ergo vel utrumque Principatum retinere contenderet, quod ego cenſeo incompatibile: vel deſertis Nobis, clandeſtinè, aut palam poriperet ſe in patrium ſolum & Solium.

Incompatibile Regnum Poloniæ, cum altero, deduco: lex enim Noſtra ſtatuit, Regi, extra Regnum ſubiectasque ſibi provincias, proficiſci non licitum. Gravé & perincommo-

dum erat majoribus Noſtris, cum Budæ in Ungariâ, Comitia indicerentur: cum Judicia, Conſilia, regimen Statûs ſub Venceslao Bohemo, Ludovico Hungaro, peregrè expedirentur: Vultum Regis intueri, niſi peregrinantibus Polonis non liceret: Cracovia, Poſnania, Camenecum, aliaque validiora Regni fortalitia, imo integræ Provinciæ, externis gubernarentur: ac memorati Reges vix ſemel, armatique Poloniam viſerent: opulentiores terras hæreditariis Dominiis adſtruere, & incorporare niterentur: Territoria integra (cum aliquot arcibus, terram Dobrinenſis, Duci Stetinenſi, Vielunenſem Duci Opolienſi, ſuarum partium adhærentibus) poſſidenda donarent. Vladislaus Jagiellonides, Poloniæ Hungariæque Regno ſimul moderans

mili-

militiam Polonam, Nobilemque ſanguinem defenſioni Regni Hungariæ contra Turcas immolabat, multis extremò Heroibus Polonis comitatus ad Vmbras, clade Varnenſi procubuit. Sigismundus I^{mus}. amans Patriæ Princeps, ultrò delata Hungariæ & Bohemiæ Regna, repudiavit. Henricus innato erga ſuam Galliam affectu, Poloniam profugiô deſervit. Sigismundus III. & poſterorum ejus Suecia, in quantas Nos conjecerit calamitates, non renovo dolorem. Prudenter ſanè non ita pridem Sueci legem Cardinalem fundaverunt, Regnum Sueciæ, alteri cuivis Regno incompatibile haberi.

Regem illiteratum, non nemo

 ſapien-

ſapientum Regum definivit *Aſinum coronatum.* Poloni, gens literis culta, excitata indole, promptæ & ornatæ facundiæ, Principem deſiderant Politicum literatum, Conſiliorum, Judiciorum, Negotiorum capacem, hiſcene ſufficiat Moſcus?

Potentia vicina Principis Moſcorum, Poloniæ impoſiti, gravis & inſidioſa libertati foret. Stipatus ille exercitu, quem Comitatum Aulicum diceret, Coronationem, Comitia celebraret. Levior aliqua offenſa, daret occaſionem, virium ſuarum magnitudine & celeritate, Nos opprimendi. Abſolutum & hæreditarium dominium introducendi. Græco-Ruthenum Schiſma proximè Lublinum & Węgroviam protenſum, totä Poloniâ propagandi, ipſiuſque præ-

dominium firmandi. Abhorruêre Majores Noſtri ab Auſtriacis, & à Germanis, metu magnæ & vicinæ potentiæ. Hungari, Bohemi, conterminæ Nobis, fraternæque nationes, inclamabant olim: *Cave Tibi ab Auſtria, vicina Polonia.* Libera illa Regna, & pari Nobiſcum eligendi Regis libertate inclyta, ſemel electo potentiore vicino, in unius familiæ hæreditatem, & ſervitium, ſenſim ſinê ſenſu prolapſi.

Auxilia à Moſcis, non omnino ſecura, præſertim ſi corpus exercitus, non membrum faciant. Populus Romanus, *ſociis defendendis Orbis potius eſt.* Imperium Orientis, Hungaria, tot Provinciæ, terræ, urbes, adſcitis Turcarum auxiliis: interitum ſibi acceleravêre. Franci Gallos, Saxones An-

gliam, Nortmani *S*axones: Gotti, Vandali, Hunni, Italiam, Galliam: alii alia Regna, olim & recentiùs, ferendo auxilia inſedèrunt. Majores Noſtri Marte domeſtico, & nullis antiquitus ſuppetiis, Rempublicam fecerunt, auxeruntque, quam defendere & propagare, bono cum Deo ſufficimus. Rex Nobis Duxque bellator opus eſt, virtutem Civium non deſideret, reſurget, & reverentia Noſtri vicinis, terror hoſtibus redibit.

Sed extremum, fruſtra ingenia cogitationibus torquemus pro Moſco, de Regno fortè non cogitante, neque illud ſe ambire, verbo, ſcripto, vel aliquo facto hactenus prodente. Oſtentatam Poloniæ coronam

nam, à Commiſſariis Noſtris plena poteſtante inſtructis, Tractatibus publicis Vilnenſibus, neglexit. Legatus illius Venetias nuper tendens, quid elocutus, ſupra inieci. Naſczokinus, coram Curlandiæ Duce vocem miſit: Principem Moſcoviæ in ſpem Regni Polonis permittere, perinde eſſet animam & corpus tanti Principis in baratrum præcipipitare. An etiam rogandus erit, ut accipiendo Coronam, beneficium dediſſe, non accepiſſe, baſilicè jactet, inſultetque?

Nactus ſum ad manum, fidam relationem Legationis Michaelis, Haraburdæ, notæ dexteritatis Viri, à Senatu M. Duc: Lithuaniæ in Anno 1572. ad Magnum Moſco-

via Ducem Ablegati. Mandatum illi erat, explorare, an Magnus Moſcoviæ Dux Filium ſuum Fedorum, Polonis Lithuanisque imperitare ambiret? Cui amicæ propoſitioni, ſuperbas leges repoſuit, in hæc Verba: Filius Noſter minimè ancilla eſt, ut illi à Nobis aliquod debeatur dotalitium; ſi deſiderant Poloni Regem, Lithuani Magnum Ducem, illum dicere, Caſtra, & terras nobis tradant, prout conſentaneum videbitur. Filius Fedori, hæreditet in Regno Poloniæ, & M. D. Lithuaniæ, memoratæque gentes à Natione Noſtra non avellantur. Ubi contigerit Fedorum, vel aliquem de ſtirpe illius, fatis decedere, Corpus ejus, eorumque in Moſcoviam deportetur, & gentilitio intumuletur

tur ſepulchro. Sepeliendi in Polonia, jus non eſto. Terra Livoniæ, cedat Dominio Moſcovitico. In titulo præſcribatur Moſcoviæ titulus, Regno Poloniæ, & Magno Ducatui Lithuaniæ. Porrò, ſi Magnus Ducatus Lithuaniæ ſecedere à Regno Poloniæ, Noſtroque accedere Dominio prætulerit; id gratius multò accepturum. Tantine emitur Moſcovitica ſervitus?

Sævitiam, quæque alia de Moſco trita, non exprobro. Remedia iſtis non deſunt, & jam Civiliores videri incipiunt, gaudentque. Memoriâ tamen repeto, verba ſcriptoris Poloni de Interregno Henrici, atque his concludo: *Indignatio rei deliberationem de Moſcorum Duce ſuſceptam oppreſſit.*

NEO-

NEOBUR-GICUS.

ALter Regni Candidatus, Dux Neoburgicus. Notus Noſtratibus, & gratus memoriâ Conjugii cum Principe Poloniæ Conſtantia. Non deſunt illi Magni Promotores externi, qui per Pacta & fœdera ſpoponderunt, invicem, Neoburgico, evectionem ad Thronum Poloniæ.

INnotuit hæſitq; memoriæ multorum, Perſonæ dignitas, comitas, prudentia, vigor Neoburgici, Varſavienſibus nuptiis, cum Principe Noſtra anni tamen jam cis triginta lapſi, *grande mortalis Ævi ſpatium*, multùm demutavêre. *Non eadem eſt ætas* quæ media longè optima, cætera in morbos & detrimenta ſenectutis deſinit, acceſcit, vaneſcit. Specioſum illud in ludis Græciæ ſenum. *Nos quondam fuimus inclyti bello Viri*: Validiùs pro Republicâ juvenum: *Nos ta-*

les ſumus fac qui vis periculum. Neq; id excidit memoriâ multorum, Opulentiam Polonam, ſplendoresq; Regiæ Domûs hinc exhauſtos, ſuumq; Neoburgum avectos, ac de mortuâ improli Conſorte, dotem eò unde profecta eſt, nequaquam rediiſſe. Gratia expiravit ſimul atq; Affinitas, Regiæ Principis exceſſu. Vladislai Regis Judicium ſupremis tabulis Neoburgicum laudantis, potentemq; regnandi commonſtrantis, prudens illo temporis, & tantô Rege dignum non abnuerim, ſed tempeſtate modernâ, *hic ſi eſſet aliter ſentiret* neq; (quô amore & curâ erga Poloniam fuit) tam facilem calculum poneret, in Principem ſorore ſuâ orbatum, Liberis Regii ſanguinis deſtitutum, Reipublicæ gravem, libertati metuendum.

Promotiones externorum ad Coronam, Actu in ipſo Electionis pondus obtinent, Poloniſq; æſtimantur. Ante Electionem, & ſtante adhuc Imperiô Sereniſſimi Joannis Caſimiri, præmaturô & malè conſultò ambitu fabricatæ, lædunt enormitèr Jura liberæ Electionis. Intolerandum generoſitati Polonæ, fœdera de Nobis, ſine Nobis, Principes iniiſſe. Adeòne pupilli & rerum noſtrarũ improvidi videmur, ut Tutores Nobis moderandis, ſeſe ex Condicto ingerant, Regem pro arbitrio, rebus ſuis obnoxium libero populo obtrudant? Amori & favori in Poloniam non opportuno; ſpontè renunciamus nec inviſis beneficium conferri neceſſe habetur. Gratia bona ſit ex Nobis tam pronis exterorum in res Poloniæ ſtudiis, ſed illâ ſubjectâ

 for-

formulâ, quâ fœderatis ab Ordinibus Legationi Principum Germaniæ reſponſum, Grotius doctiſſimus Batavorum ſcribit: *Ne inutili curâ fatigantor: rerum ſuarum non alius quid illis expediat, ſe peritiores.* Ego iſtò animô in Rempublicam ſum, ac plures fore non dubito, ut omnes licet egregiæ capacitatis numeros Neoburgicus impleret, mille commodis Rempublicam bearet, (ſalvâ ex me Sereniſſimi Principis Veneratione & libenti ad licita quævis obſequiô) Regem eum dicere & ferre non poſſim, qui prælicenti auſu fortunam ſuam externis fæderibus & auxiliis, non liberæ benevolentiæ Polonorum credidit, permiſitq;. Non temerè vereor, nè Elector Brandeburgicus (aliquando tenaſſe legi) Electorale Jus inter Polonos veteri & exploſâ prætenſione affectet. Principesq; alii ab hoc uno

fælicis

fælicis Confœderationis ſucceſſu, in futurum mancipatum ſibi Poloniam ſperent, præſumantq;. An Poloni rerum alienarum anxii, & ſatagentes, Electionem Imperatorum aut quæcunque alia externi Statûs negotia attrectamus? Primi Nomina pro Neoburgico dedêre Brandeburgicus, Rex Galliarum, Rex Sveciæ, acceſſêre eidem promotioni Cæſarea Majeſtas, Elector Saxoniæ, cæteri Electores & Principes Imperii, ſuis quisque commodis tendentes, ac præcipui vetuſtis noviſq; prætenſionibus ad Juliam Cliviam iter ſternendo, quin & Primarios Poloniæ Status ſanciendis iſtis fœderibus momentum addidiſſe, nec niſi *illis ſuadentibus & impellentibus pro tuenda libertate & avitis liberæ Electionis Juribus eam maximè oportunam Confœderationem factam*, epiſtolâ propriâ manu exaratâ, Neoburgicus fatetur. Er-

gonè illo Rege Immunitates & Jura Noſtra firmitèr ſtabunt, qui per violata, ne dicam calcata iſthæc, gradum facit, thronum affectat? *Malè quæſitum Imperium vix unquam bonis artibus retinetur*. Plena res ſuſpicionis, Brandeburgicum & Neoburgicum, ab illâ horâ factos amicos, neque ex vano opinio, rumoresquè gliſcunt, ſecretioribus Pactis, partem aliquam Poloniæ Brandeburgicum, aliam Suecos præcidiſſe. Gallum, opportunâ rebus ſuis Palatino Neoburgici promotione, potiundæ firmandæque ad Rhenum Dominationi, ac ubi caſus detur, Imperiaii Coronæ oculos ſpemque vaſtisſimam admovere. Imperaturem nullô in privatum commodô, conſenſu multorũ abripi. Principes Germaniæ, tot ab ea promotione ſpes ſibi quemque de-

 rivare,

rivare, ut deſideriis illorum explendis, non Julia, Clivia, Montes, ſed integra deficeret Polonia.

Obſtat Neoburgico ad Regnum, grandæva ætas, oneroſior, quã ut belli togæq; Noſtræ officiis ſuperſit, ſeneſcentis Reipublicæ inclinens moles, adoleſcentiæ robore erigetur, invalidus juventa aut ſenectute ſub pondere primùm gemet, mox ſuccumbet. Lex Romana à quinquageſimo anno militem non cogit, à ſexageſimo Senatorem non citat & Romanô verbô, *de ponte dejicit.* Quod Sigonius doctè explicat: Sexagenario non communicari ſuffragiorum jus, quod per pontem ferebatur. Senilis ætas quod olim de Galba facilè, *faſtidio.* cui nihil quiete, ac æternitatis meditamentis beatiùs Diplomate Abdicatorio Joannes Caſimi-

rus

rus docuit, exemplô monſtravit, neq; ſecurum & conſultum Reipublicæ, *in caducum parietem inclinare*, ac brevibus annorum aliquot induciis, ad Interregni pericula & curas iterum revolvi. Poloni Regem Vigentem & Vernantem flore ætatis poſcunt, ut *in mores hominemq;* Polonum faciliùs immigret. Comitiorum, Judiciorum, Caſtrorum, incommodis ferendo ſit. Jura, linguam Noſtrã addiſcat, Uxore, ex Voto Reipublicæ ſumptâ, illuſtri & lætô nos Matrimoniô ornet, firmetque.

Non minor obex, Numeroſa & tenera proles, providere, augere undecem Liberos Regios, grave & intolerabile Polonis, quorum ægrè aliquis ex pane benè meritorum delibaret. Diſcrevit majorum prudentia, bonorum Reipublicæ potiorem ſortem

(Regalia

Regalia vocamus) quæ egregiis alterutrâ Pallade Civibus Reges largiantur, quàm moleſtum & inimicum Virtuti antiqua meritorum præmia, ad Cunas & Nuces diverti. Fertur, ſacerdotio duos filios deſtinari, ergò in ſpem Epiſcopatum, Abbatiarum Poloniæ, & *cujus erunt opima in Iſrael,* niſi præprimis filiorum Regis, Prælali Nationales longâ expectatione conſumi, vel analectis contenti vivere cogentur. Non potuit Neoburgicus Princeps, emoliri Electionem filii ſui in Coadjutorē Epiſcopatûs Monaſterienſ: ad Electoratus Spirituales, Abbatias, ad Capitula Germanica, non adeo prona & expedita via, liberâ illic Capitulari Electione, neque magis altum ſanguinem, quàm merita, & ſuffecturas munera dotes cenſente. Cæteris filiis &

ginibus, unde provideretur, niſi ex Reipublicæ Præfecturis, & Tenutis. Oèconomiarum legibus prohibita diviſio, *nè Princeps egeat.* neque dividio locus, cum notabilem partem redituum, Sereniſſimo Regi Joanni Caſimiro decidi operteat. Julia, Clivia, Montes, quid ſint inter tantos, jam Regiô nomine coruſcantes. Quid etiam juverit, Capitulationis legibus Regios liberos circircumſcribi, & extra Poloniam detineri, cum nulla lex potentiora naturæ Jura, & paternum maternumque affectum, adſtringat? Terentianum illud conveniet: *Ibi ſumus, ubi non ſumus, ubi non ſumus, ibi eſt animus noſter*, ibi cura, opes, proviſio, ſolicitudo, intẽtior erga abſentis, quin & ſecernere liberos à parentibus, inhumanũ, nec diu, quæ facilitas Noſtra, ac Regnantium reſpectus eſt, ſervabitur. Ex-

Expenderit quivis futurorum providentior, poſt mortem Electi Regis, cis-Sexagenarii, Podagrici, ægri, & qui longum perennare non ſufficit; non adeò facilè Polonos ad Electionem filii, in Regem qui extra Poloniam natus ſit; inclinaturos. Migrandum ergo illis hinc foret, aut Regnans Pater, ſtudia & favores ad ſtabiliendam filio in Throno ſucceſſionem, compararet. Hinc diffidentia, motus, confuſio in Republicâ, & triſtis iterum redividæ Electionis Cataſtrophe. Vel ſi à morte Parentis filii emoveantur, periculum à potenti & ampliſſima cognatione. Nullus fermè in Imperio potentior Princeps numeratur, quem Sanguinis nexu tam Palatina quam Landgravicâ Domo, Neoburgicus non proximè attingat. Majorum Noſtrorum temporibus, Vladislai II. & Filiorum e-

jus exilium, bello nos cum Cæſare & Bohemiæ Rege Affinibus implicuit, poſtremùm, avulſionem Sileſiæ á Polonia perfecit Popielidarum, electione Piaſtanâ, excluſio, quidquid Albi & Balthico mari Terrarum interiacet, Dominio Poloniæ abſtraxit.

Obſtruit Neoburgico aditum Regni, Principem Germaniæ eſſe. Magno auctore didici Maximiliano Fredro Caſtellano Lepolien, eminenti in literis & Republicâ Viro objectum id Erneſto Auſtriaco, *quòd è populis Germanis oriundus eſſet, quæ gens natale fert odium in Polonos*. Alieni ſemper à Principibus Germanicis Poloni, quibus nunquam volentibus erat, è Germania Reges eligere, imò prenſantes reiiciebant, ita Sigismundus Marchio Cracoviâ excluſus, Archidux poſthabitus, Maximilianus armis victus, & captus. Magna varietas animo-

animorum morumque, Germanos inter & Polonos, faſtidierunt ſubitó Poloni memoratum Sigiſmundum, qui ad menſam, ne vultu quidem Noſtros dignabatur, & intrantibus fores claudi mandabat meritòque ſcribit Author: *Ille Polonos de Triclinio, Poloni eum de Regno excluſerunt.*

Nationem Germanam univerſam, non eſt quód inculpem. Per Incorporationem Terrarum Pruſſiæ, Livoniæ, Curlandiæ, per crebra inter Accolas commercia, per emerita bellis Stipendia, quæſitasque opes, remiſerunt de odio gentis Noſtræ. Sed Principes Germaniæ, inſitâ abſoluti Imperii cupidine, eâque cunctis affectibus flagrantiore, domi (ſciens ſcribo) graves Domini, Polonis intolerandi. Nota in Annalibus Noſtris, crudelitas & avaritia, Germanicarum Dominarum, Vxoris Popieli II. Chriſtinæ, Vladislai II. Rixæ Matris Caſimiri Monarchi. Domus Auſtri-

Auſtriacæ fœminas excipio, quas Sanctitas, probitas, Clementia, Gravitas, omnes adeò in ſignivit: ut verè dicam: fatô ab illâ Domo, aliis Reges; Polonis, Reginas felicitèr provenire.

Memorandum liberè & illud, prægraves ſemper Regno Noſtro Germanos. Evocarant Crucigeros Teutonicos Majores Noſtri, extorres, egenos, pulſos Ptolomaidê, auxiliô contra genties Pruſſos. Quid tandem? perdomitâ armis Pruſſiâ, ingrati illi & rebelles, cruentis & internecivis bellis Poloniam ducentos ultra Annos fatigarunt. Religioſi erant, fidei Propagatores, tamen omni genere Crudelitatis in gentem Noſtram, & Chriſtianũ Populũ deſævière. Exiguô numerô Ordo, ſæpiùs Quingentorũ, imò Centum, ad Tannebergam Centum

Qua-

Quadraginta Millium Germanico exercitu, aciem inſtruxiſſe leguntur. Societati illorum innexi agebant, Imperatores, Reges, Principes. Quidquid floris & roboris Germanici fuit, in Polonos pro Crucigeris belligerabat. Nonnè vivax memoria, Carolô Guſtavô irrumpente in Poloniam, undique velut ſignô datô, Principes Comitesque Imperii accurriſſe, & Poloniam bello jam captam, quaſi hæreditatem certam hianti cupiditati ſuæ deſtinaſſe? Nonnè Rex idem Sueciæ, delectibus in Germania habitis, exercitui ſuo ingens robur fecit, omnes fermè Electores Principes, liberæ Civitates, auctorare militem Sueco, non obſcurô conſenſu permittebant, iniquiùs quàm in Poloniam, vicinam, amicam & Pactis Monaſterienſibus in-

clusam

cluſam conveniret? Quod Miniſtri Regis Poloniæ, Andreas Morſtinus, ſupremus jam Regni Theſaurarius apud Imperatorem Saxoniæ & Moguntinum Electores, ac Deputatos Principum Francofurtanos, mox Andreas Olſzovius Vice-Cancellarius, coram toto Côllegio Electorali (prout in Actis Francofurtenſibus, publico datis legere eſt) graviter conqueſti, fruſtrá inhiberi poſtularunt. Nonne in memoriâ Majorum, in oculis Noſtris verſatur, quibus artibus & technis altera linea Marchionum Brandeburgicorum, Pruſſiam Ducalem hæreditatem Noſtram, occupaverit? quod hiſtorice narrare, non alienum eò loci duxero.

Albertus Brandeburgicus Electus Magiſter Pruſſiæ ex Lineà Anſpachianâ

anâ deſcivit ad Lutheri Sectam, Votisqué Religioſis obſtrictus, regnandi libidinem ac thalamum, illis præpoſuit, metu ex hinc ſummi Pontificis & Caroli V. Cenſurâ Eccleſiaſticâ quòd Votum Caſtitatis more Monachorum factum fregerat percuſſus, & à Cæſare proſcriptus, cum Rege Sigiſmundo Avunculo ſuo (ſorore germanâ filia Caſimiri natus) Tractatum occæpit, permitteret ſibi Domuique ſuæ Anſpacenſi Jure fiduciario poſſidendã Pruſſiæ Partem, Pacto fidelitatis Vaſallagii, & copiarum ſubmittendarum, contra quoſcunque Regni hoſtes. Rex Sigiſmundus Alberto, pronô in nepotes affectu, & tribus fratribus: Georgiò, Caſimiro, Joanni, Jure Feudi Ducatum concredidit, Ducemque Pruſſiæ ex Ordinis Magiſtro creavit. Quod

Jus memoratum, uni poſt obitum alterius, & Filiis eorũ, prærogativà Majoratûs ſerviebat. Manſit hæc Dominatio in eâ Domo non ultra Annos. 78.

Alteram Lineam Electoralem ſeu Berlinenſem, Brandeburgicæ Domus, nullatenns Feudum Pruthenicum attingebat, & Succesſione in Ducatum cum prima lineà extinctâ: ſecundùm Jus primæ Inveſtituræ, Pruſſia Ducalis ad Corpus Regni accedere, & accreſcere debebat. Efformando tamen ſibi prætextui Domûs Electoralis, cum Albertus Fridericus Homagium Sigiſmundô Auguſto Lubliní in Conventu Regni Generali Anno 1569. præſtaret, Nuntios ſuos attingere Vexillum procuravit. Impetravêre etiam ſecretè à Sigiſmungo Auguſto Pri-

Privilegia unum Petricoviæ Anno 1586. Alterum Lublini circa Homagium Alberti Friderici 1569. Vigore quorum, Joachim9 Marchio Elector admiſſus à Rege ad Ducatum Pruſſiæ, & contactu Vexilli, Nuntii illius non prohibiti. Quamvis ſuper eo Nuntii Terreſtres proteſtarentur, quæ Proteſtationes poſtea Stephanô & Sigismundô Regibus, innovatæ, in liberâ Republicâ, vim habuêre Tribuniciæ Interceſſionis, Juſque infirmabant & & vitioſum reddebant. Neque Privilegia, inſcia Republicâ conceſſa, totamque alienationem per Regem duntaxat, in Regno Electivo validam fuiſſe; certi Juris erat. Memoriæ poſterorum conſignavit Magnus olim Cancellarius, & militiæ ſuprem9 Præfectus Joannes Zamoſcius, ingentem

 ſum-

ſummam Reipublicæ eô nomine oblatam, quæ rejecta, privatum potiûs Sigiſmundi Auguſti auxit Ærarium, & corrumpendis Aulicis inſerviit.

Decendente fatis ultimô Albertô, ex familia Anſpachiana, finitaque Curatela, novum Feudum à Rege Sigismundo III. impetrat pro ſe & quatuor fratribus Germanis, Joannes Sigismundus Elector Brandeburgicus, Cæteris lineis *Columbacenſi, Onaldinâ, Franconicorum Marchionum*, in perpetuum à Jure Feudi excluſis. Sed ecce iterùm per Pacta Bidgoſtienſia intruſæ Speciali rationis nomine, Domus Columbacenſis Onaldina, in casù Caducitatis hodierni Principis Electoris.

Idem modernus in Boruſſia Dux, ex Vaſallo *perpetuus ac inviolabilis fœderatus* Noſter, (abſit veritati hiſtoricæ offenſio) quid

quid non molitus? parando abſoluto Dominio; Jus, ejus causá violavit Domino ſuo naturali, ita Regem Juramẽto Feudali appellaverat, hoſtem egit: Poloniæ quam Patriæ loco revereri & defendere fas erat, ſine clarigatione imò pactâ priùs cum Statibus & Ordinibus Regalis Pruſſiæ armorum conjunctione, deinde oſtentatâ per Maydelium Noſtrum mediatione, bellum fecit: Viginti Millium lecti & recentis exercitús, ſed perſonam ſuam junxit, eidemq; commilitavit: Præliô ad Pragam Varſavienſem, Cœlô & Campo beneficii feudalis teſte, & exprobrante, Polonum ſanguinem fudit: Pacta de Pruſſia, de Varmia, de Palatinatu Poſnanienſi, Calisſienſi, Terra Viélunenſi ſtabilivit: Varmienſem Epiſco-

piſcopatum titulô Ducatûs Sæcularis indignâ Metamorphoſi, donari & appellari fecit: Poſnaniam præſidiô inſedit, pecuniâ & Commeatu Suecos maximè tunc laborantes refecit, ut Regem Noſtrum ex Urbe Gedanenſi in Poloniam reditu arceret.

Recedere poſtremò à Suecis maluit, cum illis alea belli adversùm cadéret, ſed irreparabili damno & detrimento Noſtro, quippe multis artibus & factionibus, favore Reginæ, non nullorum quod dicere nolo ---: Auſtriacâ promotione (Iſolâ Suffragium Electorale ad Coronam Imperatoriam Bidgoſtiæ conciliante) Supremũ Boruſſiæ Dominium, nulló Conſenſu ac nè Scitu quidem Pruthenorum, Lemburgum, Bitoviam, Elbingam, Drahimum, ſummas ingentes in turbido cæpit, atque extorſit. Plura

Plura alia in aperto ſunt, quæ vocem doloris ſtrictim eliciunt, & ſenſum in juriæ, bono cuivis nec occupato Civi altè imprimunt. Qui potuit Elector conditione Quingentorum Equitum ſingulis bellis Poloniæ præſtandâ adeó de facili, inſciâ Republicâ, in perpetuum abſolvi? Pacta manibus tenemus, Juramento Electorali firmata, in quibus hæc Raytarorum auxilia continentur. Pacta hæc cum perpetua ſint, cur in publicam lucem per typum non exierunt? cur neque in Conventibus Palatinatuum præcognita, neque in Generalibus Comitiis manibus & lectioni Nuntiorum concredita fuerunt? Certum habeo, neminem Nuntiorum, ac vixforté aliquem Senatorum illa perlegiſſe, quorum tranſcriptum ægré multis poſt annis, mihi non poſtremo Civium obtinere licuit. Tra-

ditio

ditio ſupremi Dominii nè hæc quidem candidè procurata & peracta, nullô prævió Tractatu, quò Elector Nobis ex parte ſuâ ſatisfaceret. Inſtructio Commiſſariis Noſtris data, non latuit Electorem, priúsque quod proponi debuit, ille ſcriptô legerat, quám voce Noſtrorum proponeretur. De violato & ex domo ſuâ arrepto bono patriotâ Roth, non omitto dolere, cui crimini fuit, quód pro libertate, pro Rege aliquid ſentiret, diceretque: fretus Cautione Pactorum, *Iura Statuta Privilegia, Immunitates, libertates Auguſtanæ Religioni, Nobilitati, Civitatibus,* integrê ſalvante, & quia nondum Regi ac Reipublicæ Polonæ, ſubjectionem ejuraverat; tenetur in Carceribus magnanimus & innocens vir, fruſtrá habitis, toties literis, quibus Rex Poloniæ, Rex Daniæ, Primas Archi-

Archiepiſcopus Gneſnenſis, multi Principes & Senatores, pro libertate ejus Electorem orabant. Graviter habere Polonos debet cuſa moneta, ſuperbo cum titulo ſupremi Pruſſiæ Domini & Hæredis, quæ nomina Rex Poloniæ nunquam in Titulis ferebat, neque Polonia, ſtante licet Dominio Electorali, hæreditatis ſuæ in Pruſſiam Ducalem, & in eventu Caducitatis lineæ Electoralis, Juris ſtatim poſſeſſorii oblivisci poteſt. Vſurpatus Trajectus per Viſtulam, non eſt quód diſſimuletur, in Principe jam abſoluto, quem ſtante Feudo nec affectavit nec affectare potuit, Jure omni in Viſtulam penitus deſtitutus. Ligæ, Guarantiæ, cum Regibus & Principibus ſtabilitæ, pro Ducali Pruſſiâ, contra expreſſam reciprocam *Cautionem*, malè

amicæ Nobis, quia ſine Nobis, quid ni etiam contra Nos? Titulus Domini in Lemburg & Bitovv, neque legibus Feudi, nec ullâ tractatione, aut á principio ſtatim traditi Dominii Nominatione, conceſſus, non rectè á fiduciario Dynaſtiarum, uſurpatur, in præjudicium ſupremi Dominii Regum, & Regni Poloniæ. Reductio monetæ argenteæ Polonicæ, in Ducali Pruſſia, minùs Pactis & bonæ vicinitati convenit, cum *de pretio, valore, ac æſtimatione monetæ, liberoq; ejusdem curſu amicabilitèr conveniri* debuiſſet Violenta Drahimi occupatio, ad famam Abdicationis Regiæ, arguit contemptum Reipublicæ, & grave contra Pacta attentatum, *requiſitione ſummæ apud Rempublicam & denuntiatione*, uti illa ſonant, *Priùs* non præmiſsâ.

Dux

Dux Curlandiæ, etiam hic Noſter Fiduciarius, paulatim audaciam ſumit ſtylumque condiſcit: Appellationes poſt Curiam Regiam non permittit: Epiſcopatus Piltinenſis liberam Nobilitatem gravi Dominiô premit: hoc animô & totô conatu agitat, ut Supremi Domini & hæredis in Curlandiam Jus titulumque ſibi arroget: Rerem, Regnumque Poloniæ Majeſtate & Imperiô in eam Provinciam evoluat. Nec abnuit, jam fama, Ducem operâ Livonum & Curlandorum qui in Camerâ Regis, nuper præpollebant, Reſcriptum aliquod, magni in Rempublicam præjudicii, ſecretâ viâ obtinuiſſe.

Terrent ego Nos veſtigia, terrent uſurpandæ & retinendæ dominationis artes, moresque imperitantium Germano-

manorum, quibus candore Noſtro pares non ſumus. Terret fama, haud ſemper errans, pro officio promotionis, Pruſſiam Regalem, Liuoniam reliquam Samogitiam Secretiori licitationi ſubjectam, quòd non temerè audimus timemusque, non obliti, indignæ tranſactionis cum Rege Suecorum, de Supremitate Boruſſiæ, de Epiſcopatu Varmienſi, Palatinatu Poſnanienſi, Calisſienſi, Terra Vielunenſi.

Dux Neoburgicus, ſceptrô Poloniæ potitus, dubio procul Regnum Succeſſoribus ſuit, in hæreditatem linquere affectaret. Germani, quod ſemel capiunt firmiter & in ævum retinent. Conſiliarii, Juriſconſulti, Palatini hoc agunt vigilant, ſomniant, ut Jura & Dominia Principum ſuorum per jus, per injuriam, plûs ultra augeât, æternentque.

que. Adeòne Dux Neoburgicus, Sexagenarius, Regnum ambiret, niſi illud filio & ſeris nepotibus de manu ad manum trahendum deſtinaret? Hinc, Ligarum, fœderum, Guarantiarum, quas pro Domo ſua cum Principibus ſtabiliret, ſeque adverſus Polonorum libertatem, cui nunquam tuta apud exteros Principes fides, conſiliis & armis permuniret.

Magna vis & amplitudo Palatinæ Domus, politico judiciô, altiùs examinetur. Simul juncti unius familiæ ſangvis, Poloniæ & Sueciæ Reges, Colonienſis, Heidelbergenſis, Electores, uxorii ſanguinis, Landgravii Haſſiæ, tot Agnati, Affines, fœderati, quàm formidandi Polonis, & cuicunque viciniæ? Procedēte tempore, tot liberi maſculi fœminæque per nova Connubia *& qui naſcentur ab illis*, fortioribus quó pluri-

pluribus vinculis, incomparabilem familiæ potentiam firmabunt. Regnante Polonis Princpie, auſtriacis æquatô, vel ut nunc ad Duûm Viros Auguſtæ Domus redacta res, ſuperiore: animus fortè illi incideret Imperatoriam dignitatem orætendendi, quæ ambitio Poloniam ingentibus periculis, moleſtiis, difficultatibus implicaret, factionibus, bellis, permiſceret; ſeu exemplô Regni Bohemiæ, Titulũ Electoratùs ad Imperium, tanquam laciniam, conſarcinaret. Verbo: Quidquid Majores Noſtri ab Auſtriacis libertati metuebant, id nunc terroris & periculi á Palatinis impenderet.

Rege Neoburgico, Germani, & Germanæ fœminæ, Dominium Aulæ, & Cameræ potentiam, tenerent; imbuerent, uti ſolent, regnantem odio, mox

mox contemptu Polonorum, Illorum arbitriô & ſuffragio irent promotiones, magno gentis Noſtræ dedecore, magno nequè ferendo, prout hactenus, Regni Miniſtrorum & Civium benèmeritorum præjudiciô.

Favor Galliæ, & Confœderatio pro Neoburgico ſecretioribus, quàm ut evulgentur, Cauſis inita, an multùm juvet, vel noceat; ex iis quæ inferiùs ſcribo colligere ſit.

De Ærario Neoburgici & grandi inde rebus Noſtris ſolatio, addubito. Ferunt Ablegatum ejus Giſſum aliquantulâ ſummâ Imperialium profuſâ dixiſſe * * *, Vana crediderim, & parca ſpes, à non immodico nec prodigente opum Principe, atque inſtar aucupii, quô cibi ſemel iterumquè objecti levi jacturâ, caſſibus aves involv-

voluuntur. Certiùs multó erit, Polonam opulentiam, notâ jam viâ, Neoburgum aut Duſeldorpium deportatum iri. Propinquior illi & magis cordi hæreditarius Principatus, quám Advitalitium, dubiæ, ad poſteros ſucceſſionis Regnum. Neoburgus Juliam, Cliviam, attentiùs, tanquam ſua, curabit; externa Noſtra ſine cura habebit.

Regina Bona, filio filiâque, in Poloniâ licet ſuſceptis, & relictis, theſauros hinc in Italiam vexit, Ducatum Barenſem à propriis liberis alienavit. Ludovica Maria piæ memoriæ, exhæredem, alicujus etiam ligulæ (Plenipotentiariis Angianis & Palatinæ omnia cum pulviſculo everrentibus) & exſortem Poloniam fecit. Aurum, Clenodia, grandis ſumma pro venditis O-

po-

polienſi, Ratiborienſi, Ducatibus, in dotem Nepti & Angienſi ceſſêre. Ultra hæc, Rex optimus, exolvendo rigidis Exactoribus Legato (præter Annum gratiæ, ſive annuos reditus ex vacantibus tot Præfecturis gratuitam Donationem) ducenta Millia à Menſa propria in vim ſatisfactionis Legatario numeravit. Vrgebat, acritèr ac moleſtè Petrus Bonſus Epiſcopus Biterrenſis Legatus Gallicus, Clenodiorum Regni ad manus ſuas extraditionem, niſi Executores Reginalis Teſtamenti, Nicolaus Prazmovius Archiepiſcopus Gneſnenſis, Andreas Olſzovius Epiſcopus Culmenſis, Vice-Cancellarius Poloniæ, Chriſtophorus Pac Cancellarius Lituaniæ, Joannes Malachovius Referendarius Regni, non ſine periculo offenſionis, ſe-

ſe prætenſioni oppoſuiſſent. Finio, Archiepiſcopi olim Gneſnenſis, Stanislai Karnkovii meáquè nunc ſententia: *Nolo* (inquiebat ad Gorcanos) *domum meam cum Germano Rege reverti.*

CONDÆUS.

Gratus ob memoriam Reginæ Noſtræ. Regii Sanguinis Princeps. Bellis & Victoriis Clarus. Gallia amica Polonis, & formandæ Securitati à Vicinis Noſtris opportuna. Multi Condæo in Aula & Militia Polona obligati creduntur.

MInùs gratus ob memoriam Reginæ, quæ privatatum virtutum illuſtri & heroicâ famâ ſed in publicum gravis, & ſupra fœminam, Nimia regnandi, an turbandi? vixit; *Heù! quantùm negotii fuit una cum muliere,* ut alicubi Comicus.

Gallia adverſô rumore, etiam averſô amore apud Polonos, cui calamitatum noſtrarum Scena, & fons vulgò debetur. Pacis cum Sueco affirmata

mata ſecuritas. Belli mox inſperata eruptio. Induciarum Sturndorfienſium, quæ Gallicâ mediatione ſteterant, nõ defenſa integritas, nõ coërcita violatio. Proximô jam præliô Pragenſi ad Varſaviam, diſtractæ Polonæ vires. Gaſzevius, cùm flore Lithuani Equitatûs ad Tykocinum, Lubomirſcius cum robore haſtatorum ad Cracoviam ordinatus. Generalis expeditio multis menſibus ad Varſaviam otioſê in Caſtris habita, tandem diſſoluta. Palatinatuum majoris Poloniæ, Volyniæ, Ruſſiæ, proximé ante conflictum permiſſa diſceſſio, ſplendido Pacis Nomine, per Davocurtiũ Legatũ Gallicũ. Pruſſiæ Livoniæq; ante omnia curata renunciatio. Hoc extorquendi Pruſſiam conſilio, Tractatuum pacis protractio. Eá

Pro-

protractione Tranſylvanorum, Coſacorum, Valachorum, Hungarorum, Moldavorum, totiusque vicinioris barbariéi conjuncta Suecis in Poloniam inundatio, Rationum, cur fruſtrá Moſcus oblatione Coronæ á Polonis lactetur, publicatio, & Moſchoviticis Legatis Regiomonti exhibitio. Electoris Brandeburgici Bidgoſtiam evocatio. Pactorum Velavenſium in deteriús ibidem iteratio. Boruſſiæ alienatio. Lemburgi, Bitoviæ, Elbingæ, Drahimi prodiga conceſſio. Quæſita Auſtriacum inter & Polonum diſcordia. Cæſariani exercitûs ad Thoruniu malè amica tractatio. Reginæ Berlinum profectio. Voinſcy Bruxellas, Fantoni Pariſios abſccndita miſſitatio. Mediatione Gallica, *quæ hinc ſtans illinc caudam dixit*, res Suecorum morte Regis & caſibus, tunc licet infracta; Pactis Oliven

livenſibus ſuperior. Livoniæ perpetua jactura. Regis Daniæ Fæderati Noſtri à Tractatu Olivenſi excluſio. Succeſſoris vivente & diu ignaro Rege promotio, ob non deſignationem in Comitiis Succeſſoris, in temperans & ſciſsionem unionis minitans nomine M. Ducatus Lithvaniæ manifeſtatio. Violenta Conſilia. Corrupta Judicia. Judicum ex equeſtri Ordine aſtuta deputatio. Magni civis proſcriptio, Ejuſdem, ac pro eodem ſupplicantium immiſericors repulſio. Motus inteſtinus. Colliſio ſtatuum. Tumultus civilis interventu Andreæ Trzebicii Epiſcopi Cracovienſis propè compoſiti, mox inſuper habiti, ad æſtatem alteram protelatio. Lithuanæ militiæ in viſcera Regni inductio, *cognataque cominùs arma*, & temerè deletæ legiones: vetus bellorum miles. Abrupti to-

ties

ties Regni Conventus. Monetæ adulterinæ aucta in immenſum vis. Tot vitia & propria Aulæ. Mulieris privatæ & peregrinæ potentia. Regni Abdicatio. Confœderatio pro Neoburgico. Sexcenta alia: voce populi Gallicarum factionum partus cenſentur. Volitat etiam per ora, in Crimæá Tauricâ rem Polonam á Gallis agitatam fuiſſe, & fidem (utinam vanè) adſtruit, frequentior in manibus Scytarum Gallici Numiſmatis moneta, quam per commercia vidiſſe, aliqui affirmant.

Lumbreſius Gallicus Legatus prælium Pragenſe ad Varſaviam incendit, exaſperando Electorē Brandeb: odioſâ & intempeſtiva relatione, nempe Polonos ad Tractatum Pacis cum ſolo Rege Sueciæ propendere, Brandebur-

burgicum uti Vaſallum, á Tractatu excludi, quẽ priùs in genua provolutum rebellionem deprecari, Rex & Senatus jubeant. Quod præcipuæ cauſæ, Elector, datis ad Imperatorem Ferdinandũ literis, adhæſionis ſuæ Sueco aſſignavit, ac Regina coram Bidgoſtiæ retulit. Id verô nunquam publicè dictum, ac licet forté intemperantiâ doloris ferocius verbum Stephano Korycinio Cancellario Regni privatim excidiſſet: non erat prudentis & amici Mediatoris, in procinctu jam ipſoque proximé furore belli, animum & arma Electoris iritare. Akakia, quique alii Gallici turbines & faces, oleum huic igni affundebant, quó ruinâ Poloniæ Suecus robuſtior, Domũ Auſtriacam faciliús debilitaret. Evulgabant peregré arcaniora Noſtra:
Pra-

Trabucus, Sanmartinus, Badulus, Noyerſius, Bolanenſes, cæterique, noctes dieſque magnâ inquiete turbis motibuſque continuè jactati, ſuſpecti aut ſuſpectantes egimus, Gallizante tunc Aulâ.

Gallia fœdus cum Suecis Poloniæ infeſtum, Fontenebli 1661. ſancivit ſubſcribente Legato Todt, & fidem obſtringente, auctoraturos Suecos *Gallico ære exercitum numerô millium duodecim*, ad aſſerendam armis in Polonia Electionem, majore parte Senatûs Noſtri ſuffragante. Bono Poloniæ ſtetit, Pacta hæc poſtmodúm Sueciæ Statui rata non fuiſſe, ac perturbatis Polonicis Comitiis, & exercitu tumultuante, majorem illam partem Senatûs, tanquam Ajacem Auguſti in Spongiam incubuiſſe.

Rediit iterùm animus Galliæ, Suecos *ad tuenda armis Conſilia & partes Aulæ Polonæ* invitandi. Egitque ſedulò negotium Legatus Gallicus, Arnoldus Andilius de Pompone Stokolmiæ 1666. præconceptâ Abdicationis Caſimirianæ fiduciâ. Sed Conſilio Suetico, prout Scriptô reſponſoriò declaraverunt: non viſum, *belli Polonici molem ſuſtinere, Principes prætendentes eum toto Imperio in ſe concitare: promiſſam licet Guarantiam Chriſtianiſſimi Regis ingenti hoſtium numero, & longinquis è Gallia auxiliis, aliisq; obſtaculis, difficilem admodùm, modò ne penitus impoſſibilem reddi. Remque pro Suecia ſummi periculi pleniſſimam fore, ſi præſentem ſuum Statum tranquillum, & omne robur totius Regni, non ob proprium aliquod emolumentum vel intereſſe; ſed ſaltem ob præcautionem aliquam & ad tuendam amici ſui cauſam in Minoritate Regis, absque ſcitu & conſenſu Ordinum, tam certiſſimis & infinitis turbis ac calamitatibus exponere audeat.* Auditũ inſuper: *metuendum à Poloniæ Ordinibus, nè accepta ſemel per Regis Abdicati-*

onem

onem novæ Electionis libertate; contra expectationem Aulæ, ea conentur, quæ non ſolùm ejus intentioni penitùs adverſa, ſed & perſonæ Regis & Reginæ maximè periculoſa eſſe poſſent. Concluſumq; : *non tamen alieno à re ipſa animo Succiam eſſe; modò tutior via monſtretur.*

Gallia Comitiis Imperii Electoralibus, minimè reverita eſt, inter cauſas obnunciandi Auſtriaco ad Coronam Imperialem, *S. R. I. Electoribus & Principum ac Statuum Francofurti Deputatis*, ſubmiſſas Nobis auxiliares copias tanquam excitati belli noxam exponere, violatæque pacis Germanicæ, Regem Hungariæ, invidiâ onerare, quò datis Poloniæ auxiliis fortunam Sueticam intervertiſſet, quòd ſe *bello Polonico, Moſcovitico, Tartarico, Tranſylvanico, Vkrainenſi, immiſcuiſſet*, petieruntque Legati Plenipotentiarii Galliæ Granmondus & Lion, Memoriali manibus propriis Subſcriptô, Auſtri-

acum *ad reparanda Sueciæ gravamina compelli.* Quid aliud niſi ad revocandas è Poloniâ copias auxiliares, authoritate publicâ Imperii adſtringi; Cracoviam Suecis reſtitui, indefenſam Poloniam armis tunc hoſtilibus exponi.

De Condæo Principe jam meliora ſcripſeram, & ecce in manus meas, neſcio cujus, ordinariâ Poſtà Scriptum, ad me inſcriptum, pluribus coram amicis allatum, magno ſcribendi ardore, ſtyli acumine, rerum Gallicarum curioſâ peritiâ. Anonymus iſte Condæum Principem aterrimô calamô depinxit. Illum emeritæ apud Gallos & jam conſumptæ neque Poloniæ ſuffecturæ virtutis culpare. Fuiſſe Ilium & ingentem gloriam Dardanorum: nunc laboribus fractum, vitiis juventutis enervem, pedibus derelictum

ctum, ſellâ geſtatoriâ ferri ſolitum, otioſum, & præteritarum rerum gloriâ duntaxit florentem, corpore non tam ſenectâ, quám exceſſibus debilitatum, Martem in acie, in Politicis ineptum, in prælio formidabilem, in Aula contemptibilem, manu quâm conſilio propriorē, impietate ergà Deum, ingratitudine ergà amicos, violentia ingenii ergà omnes, nulli mortalium cedentem. Obiurgat idem Anonymus Condæum, nunquam innatam ferociam ad humilitatem Chriſtianam Sacræ Confesſioni ſubmiſiſſe. Radzivilio Noſtro Calvini Sectatore veſcendis die Veneris carnibus Pariſiiis convivam fuiſſe. Chriſtianiſmum tanquam multis ſaculis jam nauſeantem ſpernere, & novandæ Religionis deſideriô flagrare ſuiſmet ſermoni-

bus

bus prodidiſſe, Inſignibus Galliæ fœminis, quas nominare neque Polonorum intereſt, nec me decet, pactam fidem ingratè & turpiter non ſervaſſe, Duces Bovillonæum & Fratrem ejus Turenium, ultra aram amicos, deſeruiſſe. A Senatu Gallico Decretum de excludendis Mazarinianis poſtulaſſe, illoquè injuriam juſtè renuente, per emiſſarios ſuos faces Curiæ propè admoviſſe, ac prodito tentati facinoris auctore, & ſuſpendiô damnatô; metu indignationis popularis, ſilentê egiſſe. Illum non tam amore Noſtro quàm ſtudiô ut Patriô ſolô emoveatur, & Patria exoneretur, à Gallia promoveri. Illum Gallicæ Militiæ aſſuetum, tyrocinium longè diverſæ apud Nos militiæ, nec acturum nequé tolleraturum. Illius ingenium à pace abhorrere, nec bello ſufficere. In illum

ſi Rex eligatur, *bonum Militem perdidiſtis, malum Regem creaſtis,* vetus Romani Imperatoris quadraturum. Filium porrò Angianum Ducem, ne *ſpes creſcentis Iuli* Polonis imponat, Patri vitiis: non tamen virtuti conſimilem, vanæ gloriæ retinentē, arrogantiâ ſuâ Aulæ Gallicæ exoſum, hæreditate materni generis, né in dementiam prolabatur, metuendum.

Quisquis es! qui talibus iſtis, oculos animumq; meum impleviſti, Tros Rutuluſue? Davus an Oêdipus? ater an albus? & tu Pavali Pruſſe, qui Nuntium nuper Podolienſem agens, *non eſſe cum Deo qui favet Condæo*, in vocem publicam Comitiis Varſavienſibus erupiſti! non ſatis eſtis, ut Condæanæ vírtutis gloriam, conſpirantibus invidiæ Euriſque Notisque magis radices agentem, magnorum geſtorum cardinibus ſubnixam, apud Orbem, apud me evertatis.

tis. Connatalem velut eſſe *ſiniſtram erga eminentes Viros interpretationem.* individiam, *ſumma petere.* Calumniam, convitium, contumeliam, fortibus infligi, non tamen infigi, bonis authoribus doctus ſum. Ego jure ac libens quod ſcripſi, ſcribo: Condæum militiâ c arum, experientiâ, ac fortitudine aliisque magnis dotibus parem Sceptrò & rebus Polonicis, moderandæ præſertim ac reducendæ in ordinem Militiæ noſtræ percommodum, videri. Sed Gallici ejus comites, Nobis faſtidio, quorum turba, notæ inſolentiæ, iterùm Aulam Noſtram inundaret. Præferuida illa ingenia, & Maximæ Gallici Statûs non ſunt, pro Genio Noſtræ gentis, proque forma Regiminis Poloni. Grave Polonis, & innata decoris æmulatione, intolerandum, veniret, ſua fortia geſta, ſua belli & pacis decora, Gallis adſcribi

bi

bi: Mielecius olim Noſter clariſſimus belli Dux, oppugnatione Socolenſi, Vngarum Agaſonem reiecit, quò Stephanus Rex, Vngarorum ſuorum fortitudinem jactantiùs æſtimaret. Elata vox in publicum fertur cujusdam Galli, Aulam Polonam Sectantium, ſtrenuos & fortes Polonos eſſe, modò Gallici Præfecti armorum imperium tenerent. Auderet, Gallica in ſcribendo & dicendo quidvis licentia, Regnum Poloniæ inter beneficia Galliæ computare: diſputarent Cathedræ, definiret Sorbona, tuerentur Parlamentarii, per Henricum & Condæum, quin & Neoburgicum, Majeſtatem Chriſtianisſimam, in Polonicam Electionem protendi. Legi Pariſiis in Gallico librum; Repertorium jurium Regis Galliæ (galli-

cè Recherſes des droits) cum ad omnia Regna, tum ad Regnum Poloniæ, riſi vanidicas & falſidicas rationes, quibus tamen credulitati populi ſeriò illuditur, adeòque imponitur, ut Regem ſuum euehant ad Deos, Galliam ſolam mirentur, cæteros Reges populosque flocci faciant. Quidquid litium, hoſtium, bellorum, Gallia habet, Regi & Regno Poloniæ accreſceret: obſtrictoque, fœderibus ſecretis, beneficiis apertis Condæô: Gallia conſilium omne an imperium? dictaret, Luparenſem Cameram Varſavia Noſtra moderantem pateretur.

Condæus Uxoratus eſt, quod Communi judiciô, non ad votum Noſtrum, pronioribus Polonorum animis, in cœlibem Adoleſcentem, qui novô Conjugio amicam Domum, & gentem

Reipublicæ arctiùs obſtringeret. Ita Henricum, Stephanum, Sigiſmundum, necdum Matrimoniis illigatos, Majores noſtri Regno impoſuerant.

De Condæi in Polonia amicis, planê verum eſt, paria non facere, & injuriæ quàm gratiæ vicem ab illis exolvi. Acerrimè in Galliam & Condæanas partes inſurgunt, qui Gallicis officiis, Condæique reſpectu, ſæpiús, non ſine flagitio, in Republica honores, opes, dignationem populari fucundiâ in Condæum, favoriſque auram, criminatione Gallicarum factionum, improbè venantes, mala quæ fecerunt increpant, *& Gracchi de Seditione quæruntur.*

Condæus, acri verborum injuriâ à nonnullis læſus, ſcripſit in marmore, nec facilé ſenſum doloris obliteraret.

par ex Nobis diffidentia, & odiũ, veteri ſcito: *proprium humani ingenii odiſſe quem læſeris.*

Rex Chriſtianisſimus, per Fædus cum Electore Berolinenſe, promotioni Condæi & favori renuntians, ſtudium auramque omnem derivavit in Neoburgicum. Quid ergo Polonis accederet commodi, Condæô Rege, quando Gallia exſortem ſe fortunæ & evectionis ejus intelliget? Pecuniam nullam gratis dabit, gratuitô Noſtrô in Condæum officiô minimè obnoxiam habebimus Galliam. Sola invidia, diffidentia, an & inimicitia? vicinorum Principum Cæſaris, *Sueci*, Brandeburgici in lucro erunt. Notum in vulgus eſt, quam anxios habuerit Imperatorem & Brandeburgicum mirus ille Aulæ Noſtræ in Condæum favor, & popularium prima inclina-

clinatio, quibus conatibus, ſtudiis, pecuniâ,(proco concivibus) opus adoptionis jam ad faſtigium proximè perductum, per Miniſtros Iſolam & Hoverbecium, ſubrutum everſumqué iverint. Suecia ipſa, Gallis licet devinctiſſima, inſurgere Galliam, Condæum vicino Sceptro deſtinari, non lætis oculis aſpexit. Imperator ultra binos Milliones grandem, & Ducatùúm Valorem plus dimidio excedentem ſummam, numerare, levioris diſpendii duxit, ut ſuſpectum Vicinum Condæum ſeu Condæi filium, intra Opoliam & Ratiboriam toleraret.

LOTHARIN-GUS.

Carolus Hyacinthus Lotharingiæ Princeps. Vacuus externæ promotionis. Cenſu pro nunc tenuiore Patruô ſolô, opibus præpollente nixus, qui numeratis Millionibus, fortunam ejus ſublevaturus creditur.

Aut nemo Externorum Candidatorum, aut unus præ cunctis Lotharingiæ Princeps monſtrari idoneus, *& dicier hic eſt.* Catholicus avitâ Majorum pietate fundatus. Quorum Orthodoxam conſtantiam nulli è vicinia novatores infecêre, aut loco unquam moverunt. Antiqua & Regia hæc Domus, annos ultra Millenos audit, Patriis apud nos Carminibus Lotharingorum Principum Sacra bella cantantur:

tur: etiam à Jagiellonibus Maternum genus deducere, non in prætextum obtentumque Juris, ſed in ornamentum ſuum amoremque Polonæ gentis Carolus oſtendit. Anna filia Vladislai Jagiellonici. Hungariæ & Bohemiæ Regis Sigiſmundi primi ex fratre Neptis, Ferdinando primo Aſtriaco Imperatori Elèénoram filiam edidit: Hæc Guilielmi Mantuæ Ducis Coniunx, Vincentium Mantuanum reliquit. Is filiam Margaritam, Margarita Henrico Lotharingo nuptui data, filiam Claudiam, Matrem Caroli Hyacinthi generavit.

Vandemontii (quod tanquam inferius á Magno viro objectati audivi) iidem cum Lotharingicis fuêre, & ramus Regnatricis ſtirpis. Mos habet primogenitum Lotharingiæ Ducem: Barenſem, ſecundum natu Vandemon-

montanum: appellari. Vltimùm nunc duo Fratres Carolus Patrus & Erancifcus, Noſtri Candidati Parens, ductis in Matrimonium duabus ultimis Sororibus, quas Lotharingiæ hæreditas ſpectabat, familiam junxerunt, Ducatumque omnem Jure hæreditario unico hæredi Carolo Hyacintho queſivere.

Vt tempora jam Noſtra ſunt, lubrica ſuſpicionũ & irritamenti leviſſima, validior ad Thronum Poloniæ promotio videtur, promotoribus externis carere. Hìc campus oſtendendi Orbi quàm libere, ſi nulli addicti, motu Noſtro & virtutis ſola æſtimatione, Regem eligamus. Immemores, non ab aliis, quâm à Polonis Regem Poloniæ eligi: ita demum memores faciemus, ſi, quemcunque illum conſpiratis externorum fœderibus & illicitis

pro

promotionibus nitentem, omninò excludamus. Talis Rex Polonorum ſponte electus, fortunæ ſuæ faber, noſcet Virtuti & Viris omnia ſe debere. Nihil huic Cæſarem, Reges, Principes, tanquam debitori imputare. Non dimidium, ſed integerrimum amorem Reipublicæ obligare. Immortalitatem Nominis bono publico & præglarè factis ſuperſtruere. Commoda nulla propria vel aliena privatim reſpicere. Maturê explendere: hìe Patriam, híc penates, & nulla alibi vel aliunde divisâ expectatione, hîc ſpes reſque ſuas omnes deponere. Externis Aulam minimè implere. Opes Poloniæ, extra Poloniam non efferre. Quicquid bellò vel pare quæratur, Patriæ Noſtræ atque jam ſuæ acquirere.

Lotharingus annorum viginti ſex, robore ipse ætatis, parvo negotio lin-

guam Noſtram addiſcet, Mores gentis facili tincturâ imbibet. Comitiis, Judiciis, Caſtris, bonis malisque Noſtris variâ fortuna ferendis firmabitur. Sumptâ Matrimonio Auſtriacâ, aut ſi uſus poſces Moſchoviticâ, Regnatricem ſtirpem fundabit. Æmularum Domuum Auſtriacæ, Gallicæque, ſuſpiciones integer effugiet. Nullis nos factionibus, Guarantiis, & quôvis nomine vinculis, quorum difficultate Germani Principes laborant, ſuique vix potentes ſunt: intricabit. Cum vicinis nec odiô nec gratiâ notus ex æquo aget. Adoleſcente Rege planè rejuveneſcet Aquilæ Polonæ ſenectus, & implebitur dictum Caroli V: *Iuvenum eſſe fortunam.*

Lotharingus bellicam laudem quæſivit Turcico nuper in Hungaria bel-

lô, magnô animô & impetu in curriſſe in hoſtem, incurrentem, retudiſſe, unâ die aliquoties acerrimè dimicaſſe, ferunt qui aſpexêre. Hoc Tyrocinio meruerat in Belgium contra Gallos Generalis Dux Copiis auxiliaribus á Cæſare deſtinari. Tribunum Cæſareæ legionis agere, quid indignum? an dedecori id habitum Joanni Caſimiro Regi, qui ſub Rege Vladislao in Moſcos, ſub Galaſiò in Suecos, Cæſaris Tribunus bellavit? Imo veriſſimum illud: *Parere didicit: rectè imperabit*, militem ſuſtinuit: Ducem implebit.

Animi & corporis inſignes dotes, mens imperio digna, Judicium, Prudentia, Candor, Comitas, Liberalitas, in militem favor, ac quæcunque alia Regnantibus decora & libero bellatorique populo moderando faciunt: in Lotharingiæ Principe laudibus extolluntur.

Legi noviſſimè Trutinatorem aliquem, chartarum luſum & Viennenſe Gynecæum Principi Lotharingiæ tanquam labem inſperſiſſe. Odit alicubi graviſſimus Seneca *alienæ vitæ Cenſorem, propriæ hoſtem, publicum Pædagogum.* Ego Candidatum Poloniæ ad Stoicum vel Aſceticum rigorem non examino, neque reſtringo. Sit Adoleſcentia liberior, non omni Magnæ Fortunæ denegentur, remittat voluptatibus honeſtis Rex animum, non reſolvat. *Ejusdem eſſe & Aciem inſtruere, & Convivium apparere,* Imperator dixit. *Omnis Ariſtippum decuit color*, & Priſcus ille Cato virtutis ac gravitatis Rex, *in publico foro pilâ luſiſſe* Plutarcho, *in Convivio tripùdiaſſe* Senecæ, *Mero maduiſſe* Horatio: narratur, laudaturq; Stanislaus Lubienſcius Epiſcopus & Scriptor magnæ cuthoritatis, choreas à Sigis-

giſmundi III. Gedani celebratas, & invidiore Julii Belli calamo perſtrictas, magno in Regem Regiasque remiſſiones verborum honore defendit. Vidi ego Pariſiis clariſſimos militiæ Viros ſolutis in hyberna caſtris, otiô molles, Aulæ & Gynacæo Gallico aſſiduos, lætam oblectationibus hyemem agentes. Mox apertô Campô ad ſonum claſſici in Caſtra, in Aciem ituros. Interfui celeberrimo ſymposio, (Baletum vocant) quod honori Legationis Polonæ Regina Galliæ dabat: Principem Condæum eminentiori pro more theatrô, decenter choreas duxiſſe, applaudente in honorem Viri totâ Aula, præſentibus tribus Reginis: Polonicâ, Gallica Britannica, Memini cùm Zamoſcius Noſter, ibidem, â Principe Longævillano comi-
ter

ter invitatus, inexpertus ſaltandi, in-
compoſité, neque ad leges Gallicas pe-
des frangeret, obſtrepente Gallorum
intemperantiâ. Silſcius Noſter, mo-
dernus Caſtellanus Gneſnenſis, tunc
commotior, & errorem Zamoſcianum
obtegens, ad Gallum adjunctum, Do-
mine Berliſi inquit: hic Heroibus na-
tus, Principibus par, exercitus ducet,
in Turcas, Tartaros, optimè ſaltem
dabit. Erat Silſcius Sarmatico in di-
cendo ſtylo & negligenti elegantiâ ſe-
riôquè jocorum Latiniſatorum volu-
ptate Aulicis Galliæ notus carusque
cui me aſſidente appoſitè Gallus, in
Condæum intento digitô, Domine
Poſtoli, (equeſtrem hunc titulum il-
lo temporis Silſcius ferebat) At hic
Princeps & Heros, exercitum ducit,
quadraginta Vrbes *ſæpit*, & benè ſaltat.
Nihil

Nihil ergó indecori aut metuendi, à ludente Principe Diviſa habeat tẽpora otii, negotii, & alternô chorô, chartas tractet. Rempublicam curet.

Quidquid Neoburgicum in Polonia deſtruit, oppoſitâ ratione fortunam Lotharingici ſtruere videtur. Proclive eſt componere, & contrariorum contrarium deducere effectum. Ille ſenex: hic Juvenis. Ille jam ſellâ & conclavi: hic equô & arenâ melior. Ille uxore & liberis gravis: hic ſolutus. Ille in tot ſtirpes diffuſus: hic domûs ſuæ ultimus. Ille Germanus: hic medius inter Gallum & Germanum. Ille Electoribus externis: hic populo electori debitor, ille externis fœderibus injurius: hic intra Poloniam ac Polonorum nonnemine Miniſtrô, decenter actô ambitu innocens. Ille remotior: hic é vicino,

Cracoviam deduci facilis, nullâ morâ, nullô publicô & privatorum diſpendiô.

De pecunia non uſque adeò mercatoriè agìmus, ut in Nos ſit:

Protinus ad Cenſum, de Moribus ultima fiet,
Quæſtio:

vel alibi dictum:

Ad ſonitum ſtrepitumq; auri ſuffragia vertunt.

Bonô etiã animô Lotharingus Noſter, mercari nolle quod mereri oporteat, Gallo promotionem offerenti reſpondiſſe narratur. Neque tamen pecunia omninò, prout ſpargitur, Lotharingum deficit, Patruô Carolo à re nummaria probè inſtructo, & ſubſidium ingens promptè offerente. Ab obitu ejus jam propè ſeptuagenarii & vergentis, Lotharingia Candidatum Noſtrum concernit. Principatus ſu-

pre-

premi & nunquã dependentis Dominii, à Gallica vi & prætenſione pactis ultimùm ſancitis ſecurus, amplus, opulentus, turbis & tricis omnibus expeditus.

Carolus Patruus, naturali filio ſuo percupiens, non vili pretio apud Nepotem (audita refero) favorem eidem parabit. Nec grave erit Gubernatorem & Vicarium ſui in Lotharingia relinquere, qui Principî agendo ob natalium maculam idoneus non habetur. Eà causâ periculum nullum ſubeſt uſurpandi à Gubernatore Naturalí filio imperii, neque verendum exemplum Caroli Sudermannì, qui per abſentiã Sigiſmundi Regis Sueciæ tanquam derelictam poſeſſionem ſubripuit.

Lotharingia Regi Polono & Reipublicæ decora, utilis, Juventuti Polonæ ad peregrinationes opportuna, & uni Fi-

niFiliorum Regiorum,ſi duo pluresſve fuerint,certum patrimonium.

Finieram ſatis de Lotharingo, ſed amicus vir rectè monuit nondum ſatis & per fortunam oblatâ informatione, animavit: plus ultra; Trutinam quã in transſcurſu vix attigeram relego, & video Authorem non æquam lancem ſervaſſe,pro Neoburgico nimirum evectum, in Lotharingum nimis declivem. Appendo in ſtatera verba Trutinatoris, quæ minús forté habere invenientur. Ab origine pauló altius rem ducet:

Carolum modernum Lotharingiæ Ducem cum filia unica ſine prole maſcula defuncti Henrici Ducatum Lotharingiæ accepiſſe. Malè aut malignè unicam filiam ſcribit. Duæ fuerunt Henrico II. Lotharingiæ regnanti: Nicolaa Major Carolo nupta, improlis defuncta. Claudia Franciſco, quæ Carolum

rolum Candidatum Noſtrum progenuit. Quid aliud voluit iniquus Trutinator, niſi aut Carolum Noſtrum ſine Matre, novum Meſſiam, prodigium ſæculi, lucem aſpexiſſe, aut à Polonis honeſti amantibus ambiguâ Matre tanquam natũ vel ſuppoſititium poſthumum exiſtimatum, contemptui & odio propinari. Miror temeritatem, abominor ſcribendi impudentiam.

Carolus Candidati Patruus, nullô titulô Orbi notus quam Comitis de Vandemonte; Scripſi jam Vandemontanos proxima Linea deſcendere è Lotharingica ſtirpe. De Lotharingicis nullius injuria affirmo: Regnantium hodie atque olim familiarum, diuturniore dominandi ſerie, & gentilitia ſucceſſione nullam in Orbe, Lotharingicâ, antiquiorem & certiorem eſſe. Extra Bibliothecam poſitus ſum,

 ut

ut mihi hiſtoriam Lotharingicã percurrere non ſit ad manum. Kochanovii, Maronis noſtri, vernaculũ Poëma manibus puerorum meorum teritur. Ac Volſcius meus interrogatus nominavit Bulionium Godefridum Jorozolymæ Vindicem, Saracenorum triumphatorem, inclytum cœlo trrraque nomen.

De Bullonio Lotharingiæ Duce Juſti Lipſii verba refero: *Acres illi in pectore ſtimulos fuiſſe qui adegerunt rem tentare atq; aggredi vix Europæ viribus patrandam. Judæa & Terra Sancta à profanis & impiis tenebatur, qui loca illa Chriſto DEO calcata aut cruentata illudebant ac profanabant. Perdolitum eſt piiſſimo Heroi (ſic nominandus eſt, & homine in eo aliquid majus) militem collegit, opes ſuas & avitum patrimonium expendit, fratres ipſos duos impendit. Deus autem cœptis quàm palam adfuit, ad Sexcenta Millia peditum, Equitum centena millia armavit exercitum, quem rarò Europa Noſtra vidiſſet. Scio eſſe, qui numerum minuant, ſed fuiſſe certum eſt, etſi non omnes perveniſ-*

ſe.

ſe. Venit igitur in Syriam & (ut Julianis olim verbis dicam) vidit, vicit. Rex Terræ Sanctæ factus, victoriis & vitâ illuſtris obiit, quem mirari aliquando ſubiit non & ipſum relatum tum in Divorum numerum tam claris teſtatisq; meritis. Anſam mihi dat idem Auctor memorandi è Lotharingicâ, Trecentos circiter Sanctos, terris editos, cælo tranſcriptos, quorum contextas Litanias Carolum Hyacinthum Regni Candidatum habere, atque Chriſtianâ pietate & ardenti in Sanctos majores cultu recitare, Nicolaus Richardus Jezuita, mihi nuper Varſaviæ narravit.

A Gallis uxore & Ducatu privatus. Non putabam Gallos raptores uxorum, Ducatuum uſurpatores.

Gallia juxta Legem Salicam à paterna hæreditate excludi filiam ſuſtinebat. Quid lex Salica & Gallica ad Lotharingiam, quid Juris & arbitrii Gallis ſine ſuffragio Prætoribus,

in

in Principem ſupremum, abſolutum, à nulla in Terris Majeſtate niſi à Solo DEO dependentem.

Auſtriacorum protectionem imploravit. Rectè cognatus & amicus bello Suetico & Gallico de auſtriacis bené meritus.

Vivente Vxore ad ſecunda vota cum vidua de Sancta-Cruce tranſiit. Nihil iſta labes Patrui (cujus ego vitam, moresque, in medio relinquo) ad Carolum Nepotem, perſonæ probrum ſit non familiæ, & quæ Familia, tam Orbi clara, ut nævò aliquô non umbretur? quod Palatium ſine poſtica parte? maculas aliquas in ſplendidisſimis Cœli Luminibus ruſtica gens, non tamen docti mirantur.

Summus Pontifex liberos ex Nuptiis cum Sancta-Cruciana de claravit non legitimos. Nihil indè probri aut nocumenti Candidato Noſtros, ſoli & indubitato Lotharingiæ

hære-

hæredi, Informatus rectè ea de re, Lectorem informo: Nicolaa Caroli Patrui uxor, teſtamento condito ſuum (ex ſorore germana Claudia) unicum nepotem hæredem ſcripſis, hac genuina verborum formula: *Nullum hæredem meorum Statuum agnoſco, niſi meum Nepotum Carolum Principem Lotharingæ, volo tamen ut iis maritus meus tempore vitæ ſuæ fruatur.* Alio publicô Inſtrumentô Jus irrefrigabile in Lotharingiam Candidati Noſtri affirmatur, quo Carolus idem modernus Dux Lotharingiæ declarat: *Nepotem Principem ſuum, hæredem incommutabilem, licet ex ſequentibus Nuptiis cum Sancta-Grucia Prolem maſculam haberet.*

Divitias, ſummâ Belgarum & aggreſtium oppresſione exrapto & militaribus concusſionibus, ſub ſignis Hiſpanicis acquiſivit. Deinde Trutinator conſcientiam alienam interrogare, tuam potiùs appende in ſtatera, neque in odium erant divitiæ, juſto bello partæ,

cùm

cùm aliquando eveniat illud Senecæ: *raro ſimul & bonum Ducem & bonùm Virum impleri.* Arduum, profectò & ſupra humanum quæras in militante innocẽtiam. Quid ſi etiam militariter extortas divitias, male amicâ in Belgio captivitate, diuturno Hiſpanico Carcere, ſua pœnitentia expiavit, & ſanctas fecit.

Aſino Bruxellis inequitans ludibriis ſe Patruus exponebat. Leviuſculum certé id fateor, tamen magnorum Virorum Romæ, Lutetiæ, Venetiis, Viennæ, nugamenta aliqua præſertim Saturnalibus tolerantur. Civilia habentur. Catonis vigor jam exolevit, quo *præſente fas non videbatur Floralia agere.*

Poſtquam Patruum ita depexuit, in Franciſcum Candidati Parentem manus & livorem vertit.

Romani Imperatoris protectioni ſe ſubdidit Franciſcus. Dixi jam, Cognationis & meritorum fiducia

fiduciâ, nec indecorum ulli eſt, Imperatoriæ Aquilæ alis circumdari, Auſtriacô flumine irrigari.

Ab Imperatore honeſtam ſuſtentationem impetravit.

Decet Imperatoriam fortunam, alios fortunare. Non dedecuit Joannem Caſimirum Regem Noſtrum Ferdinandi Secundi ſtipendiis militaſſe, beneficia ejusdem manu aliquando ſuffultum fuiſſe. Non recuſabit Neoburgicus ab Auſtriacis diu Penſionem: ergonè id Poloniæ dedecori ſi in Regẽ proclamaretur. Franciſcus proviſionem ab Auſtriaco gratè habuit, tanquam præmium meritorum, quód Carolo fratre contra Suecos bellante, Statibus ſuis expulſus, egenusque ageret. An ignoramus plurimos, Germaniæ Principes in præmium addictæ fidei, ab Hiſpanio & Gallo annua libe-

ralitate etiam Purpuratos Cardinales, Imperii Electores, Regnantium primos Miniſtros amplisſimis donativis ſublevari? An moderno Regi Angliæ id objectare auſis, quod à Polonis pecuniariô ſubſidiô (prout tunc Regni bellö vaſtati tempora ferebant) adjutus fuerit? Etiam rem Polonam ab Avo Regis Angliæ Jacobo gratuitis in Turcam ſubſidiis, ab Alexandro VII. Pontifice difficillimô bellorum & exilii tempore, aliquanta pecunia valdè opportuna, in ſpem & fortunam meliorem erectam, ingenui & memores agnoſcimus.

Ab Archiduce Leopoldo ad inimica tunc Gallorum caſtra pro fugum Franciſcũ filii conſcensâ raptim navi in ſalutato hoſpite Bruxellis in Gallias. Parentem ſecuti ſunt, nec dum tunc decennis, fruſtra invidiâ Patris oneratur, laudis etiam

etiam non criminis eſt, qualemcunq; Parentis fortunam cujus poſt DEUM Princeps & debita veneratio eſt: comitari.

Ornat deindè Elogiis Candidatum Noſtrum. *Catholica Religio antiqua Lotharingorum familia, Juventus ad bella & ardua quæq; aptiſſima, fratrib9 liber, ſine Conjuge, ſine prole, ſine occaſione belli, natura mitis, peritia variarū linguarū, Amicitia Auſtriacorum, experientia militaris, agilitas in exercitiis Equeſtribus, felicitas ingenii, morum comitas, Religio in ſervandis promiſſis & multa commoda à Lotharingio Principe Reipublicæ Noſtræ promittuntur.* Magna vis virtutis, quœ ab invito etiam laudem extorquet. Niſi te inter eos cenſeam, quod peſſimum inimicorum genus Tacitus vocat, laudantes. Nam præſtuxiſſe hanc laudem videris in Lotharingico, ut tuum Neoburgicum faſtigiô imponeres. Non inferiorem tamen Religionis & pietatis laude ſi conferas,

 pon-

ponderesq; ne dicam vetuſtate & magnitudine rerum pro gloriâ Dei geſtarum, Lotharingicam Domum Palatino Neoburgica grandiorem recta trutina monſtrabit. *Marmoribus templorum* fixa & ſcripta ſinto Neoburgicæ pietatis monumenta. Lotharingicam; erecta Crucis, Jerozolymis trophæa ad cœlum extollunt. Illic lauri, illic palmæ, manibus & ſanguine Buloniorum, Godefridorum, multorumque Lotharingici nominis Principum plantatæ, manſuræ, æternæ, quas non edax tempus, caſuſvè, ſicut in marmoribus ſolet, aliquando rumpat: ſed cœli terræque cuſtodia conſervet. Pulchrum etiam eſt Lotharingicam Domum atque Provinciam Monſtra fidei non parere, quæ Palatinam in Heidelbergicis. Religionum portentis, graviter devenuſtant.

Adoleſcentulum in præceps proclivem Procli-
vi in contumeliam animo nominas, &
quæ ætas magnitudini rerum commo-
dior maturitate Candidati Noſtri, nec
in extremam ſenectutem devexa nec
primâ Juventâ lubrica?

Auſtriacæ, futuræ Conjugi fidem dedit. Vere-
or an id ex fide ſit, atqui fidem etiam
juratam Nobis dabit, nullam ſe niſi ex
conſilio Senatûs Uxorem ducturum.
Et vidè an non t mere obſcuriorem
Vademontiis genitum orbique igno-
tum habeas, cui Auſtriaca Cæſaris filia
& ſoror; dignè deſtinetur.

Quæ à tali Coniugio Nobis commoda quæris?
commodiora quàm à Landgravica Has-
ſica Caſelenſi, Darmeſtadicâ, Calvini-
ſtarum Heroibus, cognatione; quo-
rum præcipui Suecis in Nos commili-

tabant,

tabant. Fridericus Landgravius Frater Neoburgicæ à Chriſtophoro Zegocio Palatino moderno Junuladislavienſe ad Coſtinum trucidatus eſt. Auſtriaca cognatio (Adulationem indecorè mihi aliquis affingat, boni viri in corruptē ac nunquam corrumpendâ fide ſcribo) Reipublicæ & libertati Noſtræ reſtituendæ auxilia miſit. Fecerit commodô ſuô, ut lividiores carpunt, maximô tamen ditionū & rerum ſuarum periculô, hoſtem in Suecos pro Polonis egit, Illis terrorem, Nobis fiduciam auxit. Virtuti Polonæ caſibus infractæ & languenti, atque illi Achilli Noſtro Czarniecio animos calcarque addidit. In maximis Poloniæ, conſpiratione undique hoſtium oppreſſæ, anguſtiis, Legationes Nobis faventes ad Moſcos & Coſa-

cos

cos miſit, tractatum induciarum cum Moſco per Allegretum promovit, Auſtriacæ conjunctionis terrore Rakocius & Coſaci cum ingenti & prædatoriâ gentium colluvie, gradum retulere, & vim furoremque ultrà Viſtulam tranſtulerunt, mox celeritate Polonâ deprehenſi, gloriosiùs quàm ſub Caudinas furcas miſſi, & paucis vix elabentibus, ipſôque Rakociò duobus Millionibus; ſalutem pactô, occidione cæſi ſunt. Auſtriaca Conjunctio, Regem Daniæ diu ambigentem in fœdus Nobiſcum & diverſionem belli pertraxit. Electorem Brandeburgicum partibus Sueticis anulſit, recuperandæ Cracoviæ & Tortunio, obſidendo arctiſſimè Mariæburgo maximum momentum fecit. Moſcos, Chovanſciô & Sczerbá Ducibus, ulteriori à Breſtâ Lithuaniæ

in Poloniam excurſione abſterruit. Suecùm ferocientem primùm ad excedendum Poloniâ, mox ad pacis conſilia & media acceptanda adduxit. Paci Olivenſi candido erga Poloniam ſtudio per Colobratum & Iſolam Legatos allaboravit. Legationem nomine Electorum Imperii ad Regem Sueciæ ut à bello Polonico deſiſteret, effecit. Cracoviam, dubitante Europä; Nobis amicé reſtituit, memoratæ Legationis Electoralis Frãcofurti, evocationis Cracovienſis Viennæ; efficaci Miniſtrô Olſzoviô.

Auſtriaca amicitia, quam ſemper coluimus, imperium formidavimus, noluimusque, á tot ſæculis bené vicina, malis Noſtris ſemper indoluit, bonis ſemper lætata eſt. Pro Lubomirſcio fruſtra deprecata, oppreſſo perfu-

fugium fuit. Ad Turcici belli terrorem poſt cladem Machovii ad Brahiloviam auxilia Nobis libentèr promiſit. Regem à Regni abdicatione per Ablegatos Valſteinium eſt Marieburgium, perque literas officii plenas ſeriò, & amantèr dehortata eſt.

Auſtriaca Nobis Sanctum Caſimirum Cœlô & terris mirum, genti Tutelarem & amabilem, felici partu effudit. Auſtriaca Vladislaum IV. Martem Sarmaticum, amorẽ gentis, hoſtibus terrorem, qui bella famâ profligabat, qui Jani Templum in Polonia clauſit, qui Orientis & ultimi Septemtrionis Imperia & faſces Victor calcavit, & in genua ad ſui venerationẽ demiſit. Joannem Caſimirum, (demptâ erga Reginam, ac ultimum erga Germanicam fœminam, atque Galli-

cas partes nimiâ indulgentiâ) cæterá Magnum, ob Armenicum populum ritumque, unioni Romano-Catholicæ Eccleſiæ, feliciter in Poloniâ conſociatum, Arianisſimum pulſum & proſcriptum; Græco-unitos protectos, Societatem JESV amatum, Toruninenſem Eccleſiam S. Jacobi jure vindicatam, hæreſim in Regno imminutam, nullam hæreticum aut Schismaticum in Senatum cooptatum, Sacra Domini bella contra Chriſtiani nominis & Eccleſiæ hoſtes præliata, ob res togâ ſagoque pro incremento gloriæ DEI & Catholicæ fidei præclarè geſtas, dignisſimô titulô Orthodoxi Regis ab Alexandro VII ultró donatum, Regiis Virtutibus incomparabilem, in ſententia concluſivâ pluſquàm Senatorem, in adverſis intrepidum &

plus-

quàm Ducem, toties periculis caput pluſquàm gregariâ audacia objectantem, in acie primum, poſt aciem ultimum, etiam ipsâ Abdicatione quæ trepidationi bonis Civibus erat, tranquillé & decenter peracta optimè de Polonia meritum, Jagellonicæ Auguſtæ domum ultimum & deciduum ſanguinem, ingratiis à nonnomine habitum, mihi pro beneficiis antequàm rogare imò nè rogare quidem deliberarem, ultrò oblatis, ac ſpes meas aureæ mediocritatis otiique non mutatâ duntaxat veſte, ſed vera gratitudine & fide donec mortalis ero, memorandum, amandum, devenerandum, Sceptris Poloniæ reliquit. Illa ex Auguſta Domo Cæcilia Renata, imó Auſtriacæ omnes Reginæ, gravitate, pietate, & ipſæ præluxerunt, & Matronas Polonas formaverunt. Auſtriadis non ratio Status,

 non

non toga & ſagum, ſed thorus mariti & amor populi curæ fuit: non acies ordinare, Conſilia Senatûs, Comitia, Judicia regere, nō Rempublicam quæque alia ſupra ſextum moliri, ſed Domum curare, Regiam cuſtodire, liberos educare, Principes maritos laboribus feſtos ob'ectare curabant: optimos Cives promovebant, Cancellariis Epiſcopis antiquisſimo & decenti more (qui etiam Auguſtis Imperatoribus in Abbatibus Principibus Fuldenſibus) utebantur. Auſtriadarum negotium & occupatio fuit, ut Templa ornarentur, divinæ laudes Muſicis cantibus inſonarent, paramentis & velis Eccleſiaſticis propriis manibus elaboratis, Altaria inſtruerentur, quarum ultimam Cæciliam Renatam memoria æterna dignisſimam meo etiam hoc calamo in famam ituram, diebus Sacratisſi-

tiſſimi Corporis Chriſti Proceſſionem comitantem, ultimum fatum in Auſtriaca pietate occupavit.

Carolum Hyacinthum Candidatum Noſtrum *Coronæ impetitorem* vocas? Mi Trutinator, adeònè tibi mens & rectitudo excidit, ut decenter ambientem (optimi enim mortalium altiſſima cupiunt) tanta injuriâ aut temeritate verbi peracerbè impetas? *dato nomina rebus.* oſtendere virtutem, curare fortunam, compellare Proceres, Podlodoviô & Zebrzydoviô Patriotis Noſtris Viennæ ſibi notis amicè & propalam uti, hoccinè *impetere* eſt? Brandeburgicum, Gallum, Suecum, Auſtriacum & quidquid Electorum ac Principum nominibus audit advocare, Primarios Regni Status, qui nam illi tandem videbimus, claudeſtinè ciere; vix Cœlum

lum & Tartara non miſcere: quônam idoneo verbo cenſebis?

Prætenſionibus immerſa eſt Lotharingica Domus, quietè poſſideri non poteſt à nemine qui non à nutu Galliæ pendeat. Ego quod ſciã, non dum video aliquid ab aliquo ad Lotharingiã prætendi, ſui fuêre à Lothario usq; Imperatore Caroli Magni Nepote, in præſens ſæculum, Lotharingici. Nec ſunt alterius nec erunt. Gallia, potens licet & vicina, nunquam tamen jugum impoſuit Lotharingiæ, aut imponere tentavit. Etiam in Galli quantumvis iniquior ſit; Pactorum & bonæ Vicinitatis religio obſervatur.

Gallia Parricidii in Henricum tertium Lotharingos arguit. Nec non aliarum Civilium turbarum ſanguinisque tot Millium effuſi. Guiſios credo intelligis Lotharingicæ non negem ſtirpis, ſed in Gallicum ſolum tot jam á ſæcu-

lis

lis translatos, & plantæ ſuæ nominetenùs vix aliquid referentes. Parcere ſi velim, non poſſum defenſivô calamô Palatinus tuis, quos Boémicæ rebelliones, Polonicæ invaſiones, hodiernæ ad Rhenum injuſti belli commotiones non tam facilè quám tu velis excitatorum motuum effuſique ſanguinis abſolvunt.

Linguam Polonicam non callere Lotharingicum

Aſſentior, audivi certè, â quoniam Dominicano ejus rudimentis Principem Tamovitiis inſtruit. De Neoburgico á Conſtantia Principe Noſtra Poloniſare edocto, aut tu per ſomnium aſſeris, aut ex illis Plautinianis es, qui noverunt etiam quod non norint:

Quidquid Junoni in aurem Iupiter inſuſurrat.

Alumnum & ſtipendiarium unius Legionis Tribunum

Lotha-

Lotharingum carpis. Ad Tribunatum reſpondi, nec recepto. Alumnum Magni Imperatoris non in dedecore, immò in gloria & utilitate Noſtrâ pono, quia adoleſcentiæ & ſtudiorum Auguſtisſimi Principis conſocius, mores ad Auſtriacam normam & pietatē compoſuit, ſi quid juvenilis & è vicina Galliâ afflatæ levitatis adnaſci poterat, gravi & ſeriâ inſtitutione, temperavit.

Experientia Militaris infuſa Lotharingico ſit oportet, nam unis Caſtris, ductâ contra Turcas unâ Legione, ſub ſignis Cæſariis vix credas acquiſitam. Putas tu exiguum, contra Turcam militaſſe? Vinco exemplô Vladislai Noſtri, qui ad Chocimum unicâ contra Turcas expeditione rudimenta experientiæ Militaris ſimul illô campò poſuit, ſimul palmam obtinuit, illic Magnum Imperatorem ex Tirone induit.

Ac, ſeſe quid poſſet divicto in Thrace probavit.

Fruſtra tu mihi, & fortibus Viris perſuadeas Neoburgicum Juliccenſi & monaſterienſi Circummuranô bellô magis probatum & potiorem,

Quem nullis aluit Bellona trophæis,
Ac neq; ſub Galeâ Mavertia canuit ætas.

Peritiâ in Equeſtribus exercitiis Lotharingicum Neoburgico imparem, nullumq; in Imperio Romano hactenus Philippo tuo æquari, quem & *equorum ſtudioſum* ex Græco accerſitâ nomenclaturâ deprædicat. Fatebor, vel ignarus curriculũ hcc in Campo Martio in quo ſe læta juventus exercet Neoburgicum facilè & feliciter olim decurriſſe. Sed ille jam (ita Anni ſexaginta ſpondent) *tradatus mole ſenectæ* Virgilianus forte, *Ille ego qui quondam.* Lotharingus, nolim velim comparare cogis, ludicris iſtis ac ima-

ginario Marte prior ad metam hodie decurret. Sed vincat, licet Philippus tuus gloria iſta Alexandrum: memini ego apud Guiciardinũ Galeacii, intèr Italos Equeſtribus exercitiis longè celeberrimi, qui à Ludovico Sforcia Alexandriæ impoſitus, cum nocte profugiſſet, multum intereſſe inter Virum bellatorem & equorum curſorem oſtendit.

Quâm varii Lotharingici, quàm parùm humani, quàm ingrati ſemper fuerint, omnià poſthabentes ſoli dominandi libidini. Pro libidine calami ſcribis nullis exemplis vel authoribus demonſtras, verborum flumen eſt, veritatis nec gutta.

Venalem ſpem ſuam expoſuiſſe dicis Lotharingicum vendito Ducatu fautores ſibi coempturum. Ego hactenus cum multa audiam, nondum id inaudivi in certioribus habeo, Neobur-

burgicum partem Juliacenſis ditionis ſub haſtam mittere corradendis pecuniis, Provinciales ſuos emungere, aliquam pecuniæ ſummam (puto non coëmendis frumentis ſed favoribus Polonicis) Gedanum appuliſſe. Regium illud ac Orbis imperio par quidni Regnaturo noſtro accommodem? Patrimonium ſuum Alexander Magnus in Macedonia & Europa amicis largè dividens: *Aſia & Fortuna*, inquit, *mihi ſufficient.* Suffeciſſe Poloniæ Monarchis, Poloniam, extranei Reges quicunque fuêre, pro exemplo ſint.

Lotharingici Agnatos Cognatosq́ magno animo Regnum Noſtrum inundaturos & Nobis beneficia Officiaq́ variò prætextu uti aſſolet erepturos. Popularis es, ſed vanus qui hæc ſcribis. Lotharingus paterno Maternoque genere Vnicus eſt, Phænix ſuæ gentis, qui Nido

Aquilæ Polonæ impoſitus, fauſtis ex cineribus Jagiellonicis, felices aves ac illas bonasquas Lotharingicum ſtemma Caſuivè Deove inſcribit, an & meliores Albæ Aquilæ pullos educet.

Sed Longus & feſſus jam, trutinam tuam expendendo, ad meam & Veritatis lancem ſtylum ſubduco. Illud Vnicum adhuc perpendo, quod tu noſti, nemo præter te novit. *Solo de Republica bene merendi ſtudio Galliam Libertati Electionis Noſtræ inhiantem, & non absque Vi Condæum promoventem, Neoburgicum per Tractatus avertiſſe.* Glaucoma iſtud Polonis, adeonè tuo judicio rudibus, ut offuſas tenebras non intelligant? Ubinam iſti Tractatus, ſi Gallia Libertati Electionis Polonæ inhiat, cnr adjutrice illâ Sceptro Polono inhiat Neoburgus, cur infenſam Poloniæ Libertati Galliam promotione ſui magis armat augetque?

Cur

LOTHARINGUS.

Cur Poloniæ Regnum ſibi, de Gallis benemerito, tanquam Provinciam dari affectat? Vana hæc velut *ſomniantibus ludibria* eſſe tuô verbò concludo.

POLO-

POLONUS PO-PULARITER PIASTUS.

Piaſtum ego non amo duntaxat, ſed pereo, blandiente ipſo nominis omine, Piaſtunum, ſeu geſtatorem, qui concuſſam & vacillantem hanc Patriam, Bonam Matrem, ſinu & ulnis velut geſtet. Ducem amoris mei habeo divinæ vocis ſcripturam ad Moyſem: NON POTERIS ALTERIUS GENTIS HOMINEM FACERE REGEM QUI NON SIT FRATER TUUS. Pro Ducibus & auctoribus ſecundis, natura, & quod ex natura ortum ducit, jus, mosque gentium, & utriusque progenies, Leges, exempla. Animalium greges, & avium turmæ, non à diſpari reguntur, generis ſui Ductorem

rem comitantur. Itane? Poloni velut à natura in ſortem ſubjectionis damnati, Alienigenæ imperium ſemper patiemur, nunquam à Patriota regnabimur? Invidebimus capiti noſtro diadema, quô Orbis rectè ſuperbit, quô uſus & exempla gentium ſanguinis ſui Reges coronant? Roma quamdiu ſerviens erat, è peregrinis nullo diſcrimine Reges ſumebat. Pulſis Tarquiniis ultimis externorum, libertate fundatâ, non aliis niſi Romanis Civibus faſces permittebat. Fundamentum libertatis erat ab Indigetibus imperari. Medorum, Græcorum, Perſarum, Imperia nativis Regibus habebantur. Imperatores præfici Imperio Romano non poſſunt, niſi Germani, ratio Aureæ Bullæ *ne decus Coronæ ad exteros transferatur.* Gallia Lege

Salicâ

Salicâ arcet Thronê ſuô externes, & cardinali hoc tanquam ſcutô peregrinam ambitionem retundit. Luſitanorum antiquarium Statutum ait, *nunquam volumus Regnum Noſtrum ire foris de Portugallibus.* Ipſa Sacra Vrbis & Orbis ſedes, clauſa eſt Ultramontanis.

Piaſtidæ fuerunt Reges Noſtri, qui à primo Catholicæ Veritatis accepto lumine Epiſcopatus, Abbatias, Baſilicas fundarunt: qui bellicæ virtutis, inclytâ famâ hoſtes terruerunt, Orbem impleverunt, religionem & regionem plus ultra protulerunt, ferreas columnas Marti Gradivo trophæa ad Tyram & Borythenem, ad Albim, Salam, Balticum, erexerunt triumphatis portis Regiâ victrice dexterâ acinaces ſuos, ſczerbicios, inter triumphali veterum Regum monumẽ-

ta

ta Cracovienſi Arce aſſervatos infli-
xerunt, à primo Piaſto ad Caſimirum
uſque Magnum nullo juramenti & Pa-
ctorum, ſed amoris duntaxat vinculo
obſtricti religiosè, juſtè, fortiter No-
bis imperitarunt: non ſubditos & ſer-
vitutem, ſed Cives & libertatem cogi-
tarunt.

Piaſtus enatus, nutriusque in ſinu
Noſtræ libertatis, illam tanquam verus
alumnus adamabit, gnarus candoris
Poloni: integrã fiduciam in Nobis re-
ponet, Liberam vocem quam privatus
pro Republica protulit, non ægré Prin-
ceps audiet, regnabit tanquam legibus
rationem redditurus, non pœnitebit
eum veteris Reipublicæ, non iraſcetur
Miniſtrorum Statûs, exactæ legum cu-
ſtodiæ, & Senatoriæ libertati, ac Tribu-
nitio illi: *Intercedo,* bonos prudentesque

 monito-

monitores feret, Vir viris lectus, Viros & virtutes diſcernet; propria & avita cujuſque docora rectè æſtimabit, perſonata, & Neoterica nomina titulares Principatus, Marchionatus, Comitatus (meros Servitoratus) nihil morabitur. Nobilitatis avito titulo, Præſulum, Palatinorum, Caſtellanorum, id eſt ſtatuti authoritate, Ducum, Comitum, Baronum veris in Polonia ſplendoribus decus omne cenſebit; exoticos mores modosque non invehet, ſeveram & antiqui moris Poloniam reducet, nullis factionibus externis inſerviet, procul Regiâ ſuâ externos advenas, Veſpillones Reipublicæ, habebit. Abſtinebit ſigillô Camemeræ, multa mala in Republica patrante, & legibus fruſtà prohibitô, quod Auguſtꝰ Rex (ſi Varſivicio fides) primùm introduxit, quò Lutheranæ

hæreſis

hæreſis ad modicum tempus toleran-tia (in cauſa templaria Thorunenſi vidimus, legimusque) obſignata eſt: cujus ſe Miniſtrum quidam nuper a-pud externos Principes vanè jactavit. Scribas literarum peregrini Sermo-nis interiore admiſſione excludet, qui Cameræ Regiæ & Secretorum intimi, ac tranſactores, Rempublicā uti rem non ſuam, ſus deque habere, novare, contundere, nec verecundiæ, nec reli-gioni ducunt.

De ſcribis externis, extra lineam fortè, ſed utiliter in publicum hìc ad-noto, legiſſe memini in Pactis conven-tis Imperialibus (capitulationem vo-cant) obligari Imperatorem, nè ſcri-bendis epiſtolis aliâ quám Latinâ aut vernaculâ linguâ utatur. Idem omni-

 nò

nò cupiam Regi Poloniæ pactis præſcribi, nam prætextu literularum Italicarum, Gallicarum, Germanicarũ, intrudunt ſe Cameræ Regiæ extranei, arcana inveſtigant, Regiam dignitatem in titulis & ſcriptionum formulis minuunt, neq́ue penſi habent: prærogativam quandam officii nudiùs tertiùs nati (Reges Poloniæ ad extrema usque tempora Sigiſmundi III, Secretariis peregrinis caruerunt) ſibi affectant. Grave exorbitans eſt, Nominationes Cardinalium linguâ Italicà ſcribi (errorem contra ſtylum Nominationis nuperrimè Curia Romana, poſtpoſito Regis Poloniæ ad Cardinalatum nominato Epiſcopo Biterrenſi, cauſata eſt) jusque hoc à Secretariis Italicis clanculum uſurpari: curam Neopolitanarum Reipublicæ hæredi-

reditariarum ſummarum: directionem fundationis Romano-Brigittanæ: Legationis Hiſpanicæ: Internuntiaturæ Neapolitanæ: cum Cardinalibus Protectoribus, & cum Principibus Italiæ correſpondentias, omniumque in Romanâ Curià Polonicorũ negotiorum velut arbitrium, inconſultis, atque inſciis Cancellariis Poloniæ, quorum id muneris eſt, ab illis uſurpari. Procurationem poſte Italis non eximo, quibus nemo curatiùs, id negotium exercere poſſit, quodque Coſtitutione Regni, & Privilegiis tanquàm boni inventores, juſtè nitantur. Redeo ad Piaſtum.

Sed Piaſtus re domi anguſtâ Milliones nullos repreſentabit. Quis ſponſor? etiam de iſtis qui magnificè

promittunt, an certius fortè illud Gallicum Henrico III. inſcriptum, *nihil, nihil.* Aut ſi aliquid, ſi facta dictis adiicere curent, an fortunas omnes in caſum daturi, tanti tamque immenſi advitalitium Sceptrū comparabunt. Hæreditas Regni nec toto auro venalis, nulli unquam libertatem Noſtram venum aut donum facere certum eſt. Vetus verbum eſt, qui emit; vendat, oportet, Pecuniæ ſuæ, non affectui Noſtro Regnum emptor imputabit, & cariùs addictis tanquam debitoribus plus imponet. Lacunam proprii æris & patrimonii, nundinatione vacantium beneficiorum, aut quôvis quæſtu vel indignâ parcitate explebit. Sed cedo? tot olim larga & vaſta promiſſa Pactis Conventis, Sponſionibus, Diplomatibus, Juramen-

mentis, donec eligerentur roborata, ecquis Principium implevit dum electus eſt? quis opulentiam externam in Poloniam eduexit? nonne Theſaurarius Regni excipiendis Henrico, Stephano, Sigiſmundo obviam præ finibus ivit, & publicis ærarii Noſtri impendiis, iter, ingreſſus, Coronatio, ſtetêre.

Piaſti certior fides, certiores divitiæ & manſuræ: hoc inferet, quod non effert, non efferetur ex Polonia pecuniarum vis, quam ſplendidæ Legationes, magnifici ingreſſus, Procerum pompa, decoriſque certamina, more gentis, & ſtudiò erga novum Principem abſumpturi ſint.

Neque Polonia externarum opum adeô egens, ut propriis non plus

ſatis

ſatis abundet. O Poloniam ad invidiam felicem? ſi bona ſua intelligat, ſi bonô libertatis, benè utatur, militem frænet, leges exerceat, & publici ſanctiore diligentiâ, privatum, intra mediocritatem definiat. Caſimirus olim Magnus anguſtiore tunc Republicâ (Lithuania, Maſovia Pruſſia nondum Regno acceſſerant) centenas Civitates, Arces, Eccleſias, muro ſtruxit, ex ligneâ lateritiam Poloniam reliquit, ſimul Imperatorem, quinq; Reges, plurimos Dynaſtas celeberrimis ſuæ Neptis nuptiis viginti per dies Cracoviæ hoſpitio excepit, lautiſſimè habuit, abeuntes Regio ſumptu ad ſines uſque deduxit, moriens opulentam gazam reliquit. In promptu cauſa, Centrum illi Polonia fuit, hîc

nidus, hîc Domus, hîc Cor, hîc theſaurus.

Peregrini Reges, à Republica condita, tot ſæculis vix quatuor: Vladislaus Bohemus, Ludovicus Hungarus, Henricus Gallus, Stephanus Tranſyluanus, omnes ſterilitate ac vitio vel infortunio regnandi Polonis prænitendi fuêre. Stephanus ob fundatum Judiciorum Tribunal, ob res bello in Moſcum geſtas ſanè egregius, ſed tamen amoris publici & laudis non integer, quibus intentatæ Archiepiſcopo minæ, bellum Gedanenſe. Curatoriæ ad Ducatum Pruſſiæ malè provida Feudi ejuſdem Ducatûja m extincti pertinax innovatio: Zboroviorum proſcriptio, in Dembinium & Mieleccium ſummos Viros, quorum ille

Cancellariatu, hic Præfecturâ bellicâ evolutus fuit dedignatio: erga Hungaros nimius favor, in judicando retinentior ſui bene placiti ſententia: Armeniorum advenarum nativis Civibus Leopolienſibus exæquatio, diuturnior in Lithuania & meliùs affecta reſidentia, belli Turcici meditamenta. Comitiorum neglecta multos per annos indictictio: quòdque gravior imperio fuerit, quam in Polonos conveniret, non leviter detraxerunt. Jagiellonem & Sigiſmundum III. Noſtri generis, extra peregrinos pono, atque Indigenis Regibus jure accenſeo.

Antiquis & novellis legibus Noſtris ſanctè cavatur, nè externi ad officia, ad dignitates admittantur, Præfectu-

ctuſas & beneficia Reipublicæ illis obtinere interdictum, cur non magis æquum foret Rempublicam Noſque omnes externo non ſubmitti, noſtri potiùs, quàm exotici Sanguinis Principem tolerari. Majorinè & fidiore affectu Nos amplectetur *infectus alimonio, ſervitio, cultu omnibus externis*, patriâ, moribus, linguâ, inſtitutis diverſus; quam Noſtras, hiſce omnibus connexus? Majori curâ habebit Advitalitum Regnum, præ hæreditario Principatu? Illenè dominabitur Nobis tanquam Pater filiis, qui ſubditis natis imperat, tanquam herus ſervis?

Externus Princeps novitiâ adhuc dominatione bonis artibus noteſcere cupiens aut Cancellarii, Vice-Cancellarii, Miniſtrorum Statûs auctoritate Conſilioque rem aget, hinc æmulatio

inter pares, ambitio, diſcordia, Reipublicæ venena: grave etiam Miniſtris improſpera, vel non omnia omnibus allubentia illis imputari, offenſionum & invidiæ telis exponi. Vel parendi imperandique externam rationem doctus & periclitans, ſuo velut remigio gubernabit. Hinc querelæ, ambigui ſermones, periculum, denique ne ad Scopulos offendat: an & conveniet illud expectationi non reſpondentem, *majora credi de abſentibus*, vel Miniſtrorum faſtidio, externis intruſoribus quibus Reges plurimum fidunt indu gentque, ſeu domeſticis Cameræ ſuſurronibus pravis Magiſtris, quorum de facili apud novum regnantem interior admiſſio, aures animumque concedet. Id vero deterrimum & Reipublicæ maximê excitioſum erit.

Polonus, juris, moriſque Quiritium

um peritus, Miniſtrorum obſervans, externorum & ſuſurronum contemptor, Regiâ plane viâ, intra orbitā æqui & juſti feliciter Syrtes & brevia enavigabit, & ſalvâ Reipublicæ nave portum Salutis publicæ ovans tenebit.

Candidati externi quicunque Sponſam hanc procantur, & de aureo Regni pomo decertant, iniuriam repudii altiori mente reponent, nec inultam cum occaſio tulerit ire patientur. Unius evectionem, alius & alius in ſui decrementum & dedecus interpretabitur. Præferri adoleſcentem ſenectæ ſuæ impatiens dolebit. Solius Piaſti Electio, nemini injuriæ ac læſioni erit. Excluſio omnium ſorte pari, nemini indignè tolerabitur. Si quis Noſtratum huic vel al-

teri fidem, affectum, verbum obligiſſit, gratè abſolvent, benignè cedent, excuſabuntque, Deo, naturâ, uſu gentium, nixam & rectiſſimam Electionem. Commune infortunium ſolabitur æqualitas.

Quiſquis ille externus eligetur, non fallo, magnatum potior electio erit, qui gratuita ſaffragia vix præſtabunt, ſpe, pactô, utilitate conditionibus, ducentur. Piaſti Electio vera & unica Nobilium erit, quam non privata utilitas, non ab imparato, inope, metuente, ſpes vel pactio conciliabit. Virtuti tribuetur.

Libertatis Noſtræ dos decuſque maximum eſt, Vocis pro Republica libertas. Vereor ne vox tantum ſit, diminante externo. Certè parum

firma

firma nec ſatis efficax erit, cum Principem non intelligentem, aut effugiet, aut per Interpretem aliter ſonabit; ut per canales deducta aqua limo fermè miſcetur, nec lucidum illud nativi fontis integrè ſervat, ita per Interpretum ſermo non puré nec fideliter ad aures Principis feretur. Hiſce ego auribus audivi quendam intimiorem Gallicæ linguæ Interpretem, Reginam Ludovicam inter & Senatorem inſignem diversâ interpretatione luſiſſe, ac ſerviendi auribus adulatorio ſtudio, longé Veronâ Placentiam deviaſſe. Prægravè omnino erit non intelligere, non intelligi, alienis auribus audire. Latinioribus etiam ſolæciſare aut è Cnapio & Calepino verba emendicare continget. Qualis illa facies erit Comitiorum, Conſilio-

ſiliorum, Judiciorum, quæ hallucinatio verborum & ſenſuum, & quantitatis non ad leges Proſodiæ obſervatæ in publico deformitas. Quám difficilis inſtruendi de legibus moribusque & planè abecedaria moleſtia.

At qui in Polona Nobilitate, omnes pari Jure agimus, pari ſanguine cenſemur. Principes pleræque Familiæ avitam magnitudinem & à Regibus deductam ſanguinem Nobilitati Polonæ ultrò æquavêre miſcueruntque. Quonam ergo modo Majeſtatem Regis Nobilis impleverit? Eo ſanè quo Magni Imperatores, Reges, Dynaſtæ media de turba Quiritium lecti, & rerum faſtigio impoſiti. Joannes Baſilius non Regium ſanguinem Stephano Noſtro ſtolidè exprobra-

vit. Cui animoſe ille, clarior inquit *ego ſum, quem Virtus, quàm quem venter Matris Regem fecit*. Auſtriaca terris adorata Cœlô proxima Domus, Comiti Habſpurgico Rudolpho ſua primordia debet, qui primus Imperatorio nomine effulſit. Memini Vilhelmi ex Holandicâ. Adolphi ex Naſſovica, Guntheri ex Suartzemburgica, privatis Domibus ad Imperii Auguſtum Diadema electorum. Romani Pontifices non à Majorum Ceris & avitis imaginibus: Duces Venetiarum ex Concivibus leguntur. In Polonia Equeſtris Ordo Seminarium Senatus eſt: inde ad Primitialē Crucem, Cancellarii Sigillum, Scipionem Mareſchalci, Clavam belli, ad tiaras curuleſque evectos ſubmiſſu capite & de genu Populus veneratur. Magni eorum *animi magnis honoribus fiunt*, Judices Generales ſupremum ad Regni Tribu-

nal, è media Nobilitate deligimus, qui Majeſtate ferè Regia decernunt, venerationi ſunt, & *quos Prætores fecimus miràmur.*

Angit pleroſque nè Piaſtus nimium tollendæ, fortunis honoribus, potentiâ, Domui ſuæ, curam & publicas opes impendat. Quid in tolerabilius quàm Principem in externos ſuos ſpargere & profundere Rempublicam. Quidquid Polono accedet extra Poloniam non diſcedet, illi hodie, mihi cras; Noſtro ſolatio fratres Noſtri, quæſitis fruentur. Generoſitas Polona non arcâ inſepultas flagellat opes, ſed ſpendidè inſumit, tenui oribus derivat, divitias uſu metitur. Legis denique ſanctione beneficentiæ Piaſtanæ modus in populares cognatos

circumſcribi poterit, quem Rex Alienigena in ſanguine propinquo junctos titulis tumidos, & immodica ſpirantes, non facilè ſervaverit.

Sed æmulatio inter partes Piaſtum excludit, tot Viri Illuſtres, ſua quisq; decora ferentes, unus alteri palmam de Regno, vix ac ne vix porrigit, Lithuanus Polono, Polonus Lithuano gradu non cedet, prævertere alius alium ad Corocam ægrè patietur. Paulus Piaſecius Epiſcopus Præmiſlienſis Vir ſcribendis temporibus ſuis verus & fortis. *Invidentiæ inquit, vitiò, iſti populi maximè indulgent, circa Electionem Regis, ut cum propterea externum eſſe malint quàm ſuum.* Quid ego hic opponam? niſi heroicum animum & in patriam charitatem. Magnus Civis, omnia infra Rempublicam ponit,

omnia Patriæ vincit amor, cui concedere boni Viri debemus: ſi Patriam, non commoda Noſtra, fluxa & mutatu levia atque ad poſteros non itura ſeriò amamus, Magnates temporaneos, Rempublicam æviternam, oraculi ſit: Concordiam, Vnionem, Sacra Nomina, quod egregios de re ipsâ libenter præſtemus. Majores Noſtri: Craco, Leſco, Piaſto, protelariis Civibus ſuffragia ultrò detulêre. Avi Noſtri Tęciniũ, Koſtcam, ornamenta Senatús ad Coronam vocabant, niſi civili animi moderatione altor alteri cedentes, mox diſcordante Republica (quod in volumine legum memoratur) privati agere maluiſſent.

Sed in proclivi erit, ut cognatio Piaſts Comitia, Conventus, turbent,

& per-

& permiſti Nobis populari arrâ Regis potentiæ & licentiæ velificentur. Quod ego penitùs non abnuo, neque tamen prudentior aliquis abnuerit, poſſe, iiſdem velut parariis, mediatoribus, obſidibus Regem populo, Populum Regi arctiùs obligaris imò Piaſtanos cognetos, metu publici odii atque curâ conſervandæ Regiæ dignitatis modeſtè acturos, ac poſſe còërceri, facilius ſperetur.

Ultimùm adverto. A Republicâ conditã, nunquam pleniore Jure, & abſolutâ magis libertate Electioni locum fuiſſe, quàm nunc videtur. Piaſtidas, Ludovicos, Jagiellonidas, fata extinguebant, ſcintillæ tamen aliquæ Regii Nominis præ oculis Polonorum micabant. Superabant à morte Pa-

trum

trum Filiæ, vel Sororini. Valuit Regiæ Stirpis amor, nè ſexus etiam vel gradus inferior Throno Majorum penitùs exturbaretur. Hedvigis Regia Princeps thoro ſimul ac Thronô Jagellonem excepit. Henricus & Stephanus quæſiti, qui cum diademate Regio Annæ Jagelloniæ matrimonio dotarenter. Hodiè primum in expectatam occaſionem fata Nobis expeditis omni nexu præbuere liberrimé de Regno Noſtro ſtatuendi. Cur non faciamus? non probemus Orbi & poſteritati? an rectè Polonus Regem eligat, rectené morem legesque regnandi præſcribat, ſi rectè electus regnare noverit?

Concludo verbis olim diſerti Oratoris ad Equites Polonos. *Per Deum*

immor-

immortalem Vos rogo & obteſtor Equites, ne id unquam in animum inducatis, ut externum quàm Veſtræ gentis Principem malitis. Intolerabile eſt mihi credite externi hominis imperium, præſertim quo cum neque linguá neque mores, neque ſtudia, aut voluntates Nobis ſunt communes, aut pares, qui etiam, ſi quid rectè & præclarè fecerit, non Nobis ſed ſibi & Nationi ſuæ laudem quæret & parabit.

Ecquis ergo tandem ille Piaſtus? ſileam an denotem? Cenſuram Cenſuræ ſubvereor, verumtamen mihi ego judico, mihi erro. Michaelem Korybutum Ducem VViſniovecium præ multis videri. Princeps á ſtirpe VViſniovieciæ Domus, & Korybuti Jagiellonibus Agnati. Parens illius Heros, Palatinus Ruſſiæ, Amor gentis, Pater Legionum, bellorum & Victoriæ Bereſtecenſis, ſuis immortuus, ceſtrisque lugubribus, totius exercitûs humeris elutus & lachrimis defletus. Aula paterna Polonæ Juventutis & fortium

um virorum Tyrocinium fuit, Mater priſci & religioſi moris: Ipſe Caroli Poloniæ Principis, dehinc ab ejus morte Ludovicæ Reginæ nutritius, ejusdem Auguſto ore, & propoſitione privatâ non poſthabendus ſceptrô viſus. Juvenis eminenti Virtute, probitate, moderatione, prudens, literatus, linguarum externarum gnarus, inter anguſtias mutatæ fortunæ exercitus, animo ad rem militarem Patri fortisſimo non degener, quod Campô Regiô ultrà Boryſthenem monſtravit. Numerosâ cognatione (Domus VVisniovecia ad trium-Viros rediis) non oneroſus. De Regione ultra Boryſthenem magnam partem, ſuâ, cum curâ agitaret, vaſtum illud Patrimonium fortibus & militiæ claris diſpenſaret, litem Zamoſcenſis hæreditatis turbi-

turbidam & Reip: moleſtam expediret, Prætorianis è Nobilitate Polona lectis latus cingeret. Denique pro Regula regnandi, animo fixum teneret, *quid aut voluerit, ſub alio Principe, aut noluerit.*

Aut ergo iſte, aut certè *non deficit alter.*

Cæterûm quæ candidè de Candidatis ſcripſi; ſi Reſpublica *Domina Campi Electoralis* aliter cenſeat: deleo, & *intellectum meum in obſequium* publicæ concordiæ libens *captiuo.*

LECTORI.

VIx in manus accepi CENSVRAM hanc, admiratùs ſum & raptus in lectionem, elegantis, ſolidæ, & temporibus Interregni utiliſſimæ ſcriptionis. Nolens volens Author ſit, novi Summum Virum, Patriæque amantiſſimum boni conſulturum; ea quæ Polonus Polonis præſcripſit, latebrâ & ventorum ſpoliô indigna, bono Poloniæ Publici Juris fieri. Populares mei Vtinam intelligant, & conſilium Scriptoris, DEO, Naturâ, uſu gentium nixum, ſequantur.

Errores Typographi Lector feſtinationi condonabit.